

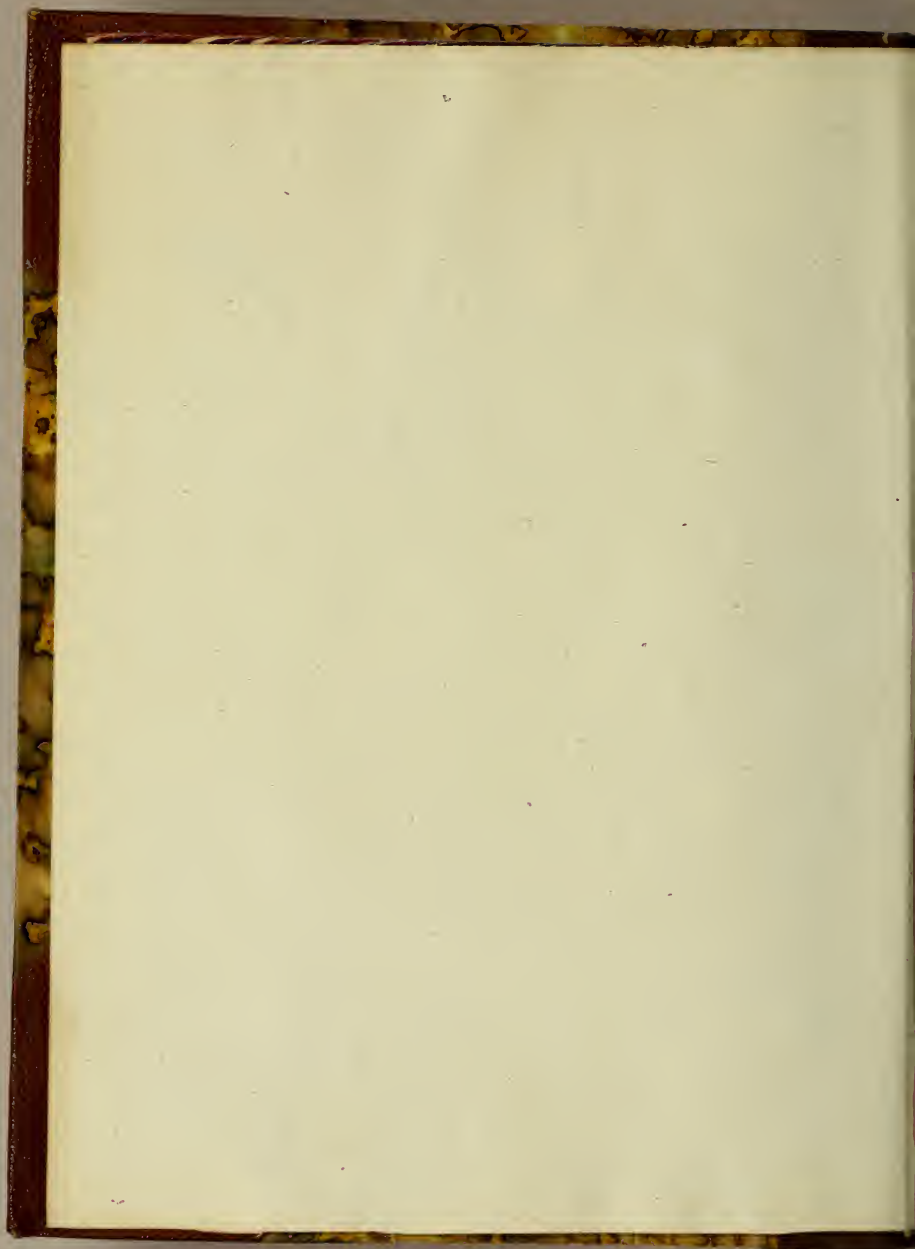
John Carter Brown.

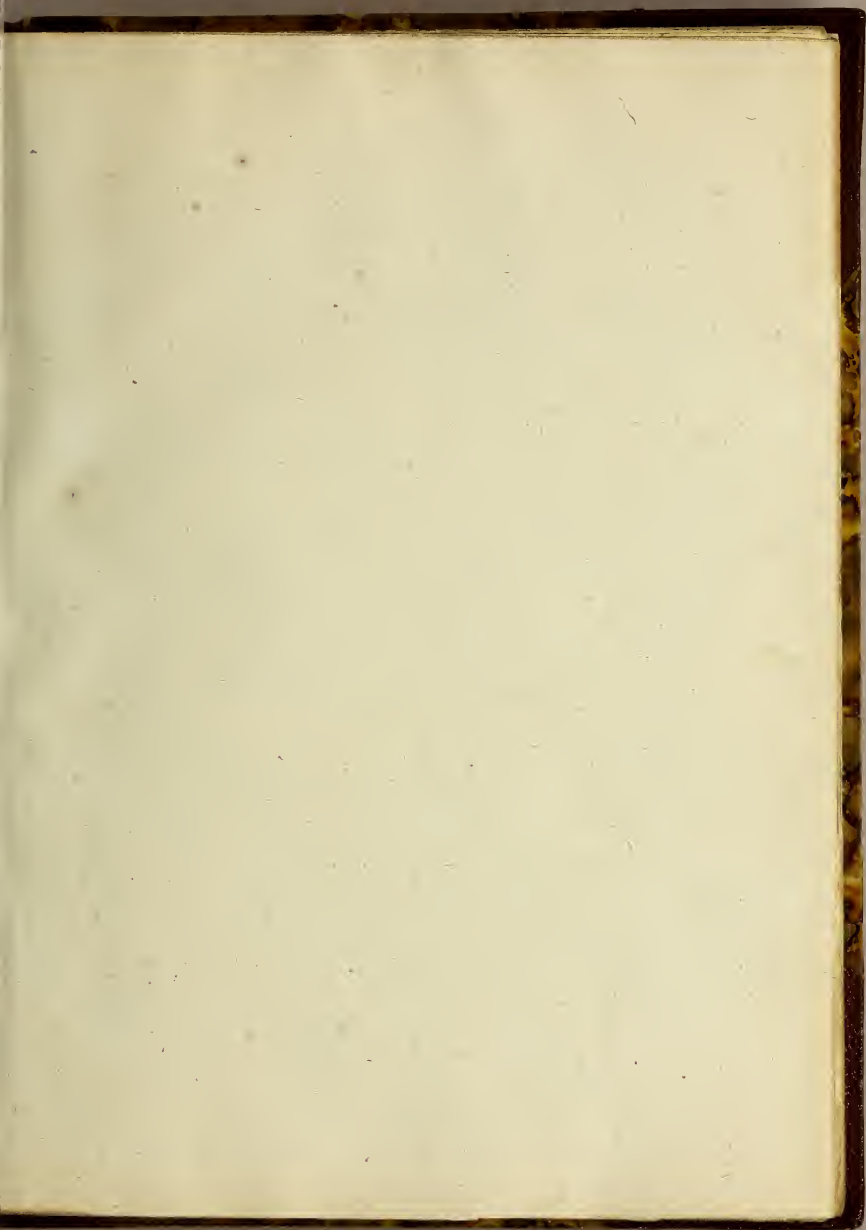
LIBRAIRIE ANCIENNE
DE
FREDERIK MULLER.

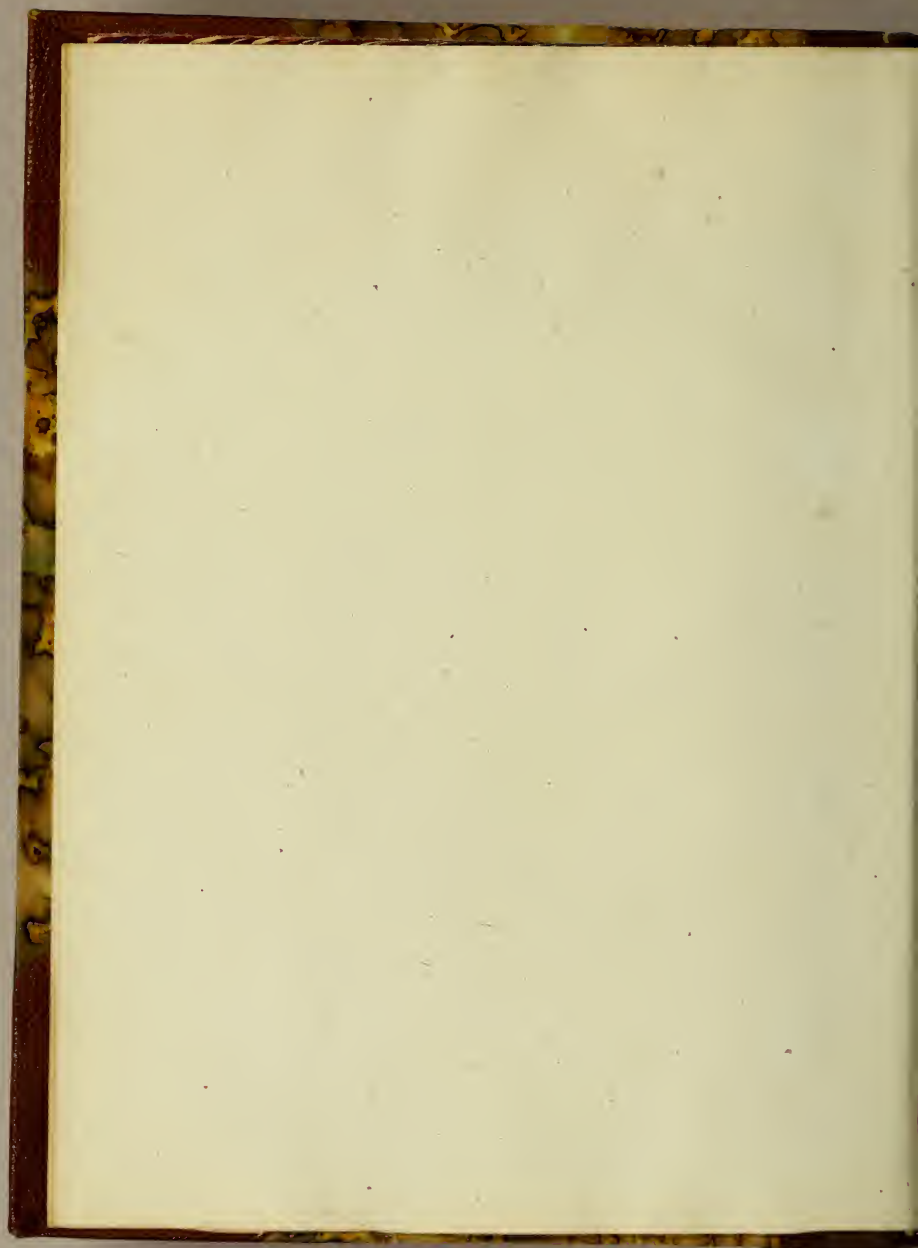
AMSTERDAM,

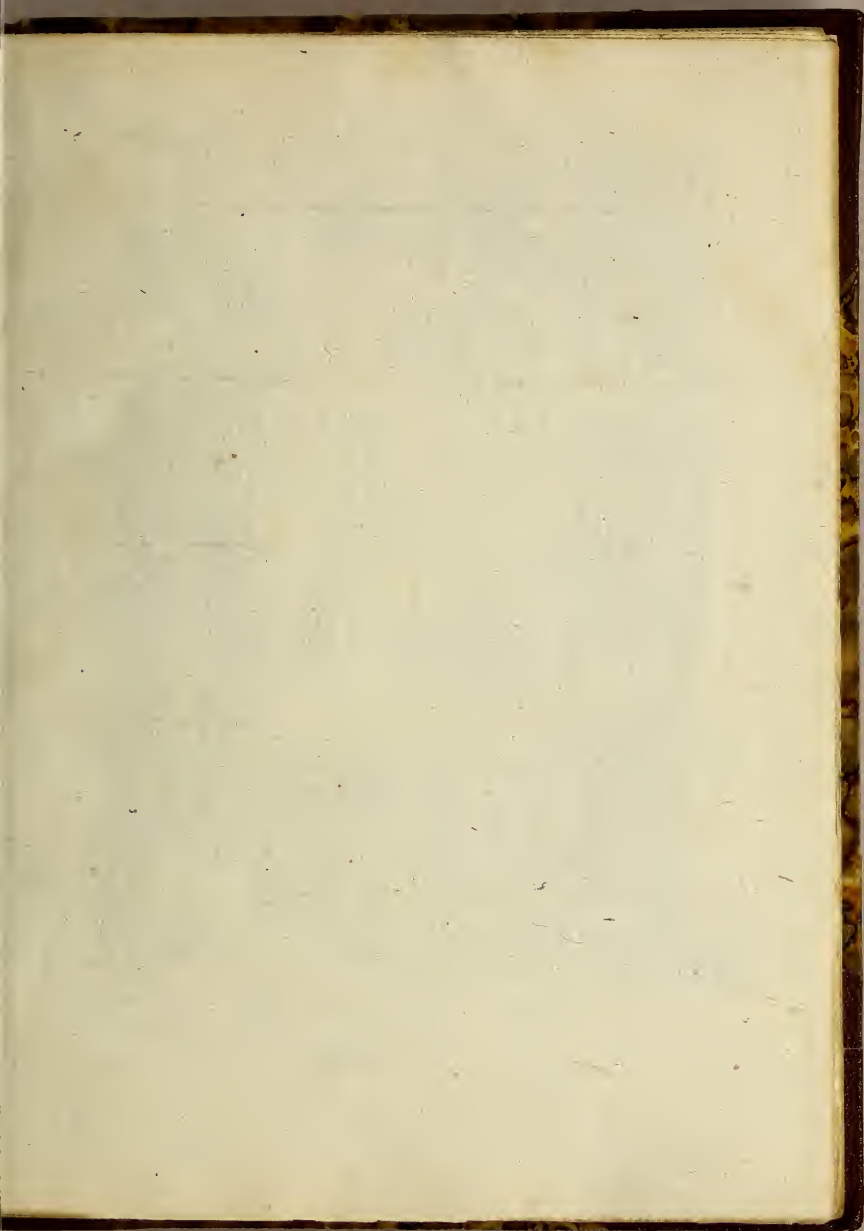
HEERENGHACHT PRÈS DU OUDE
SPIEGELSTRAAT, N.º, 130.

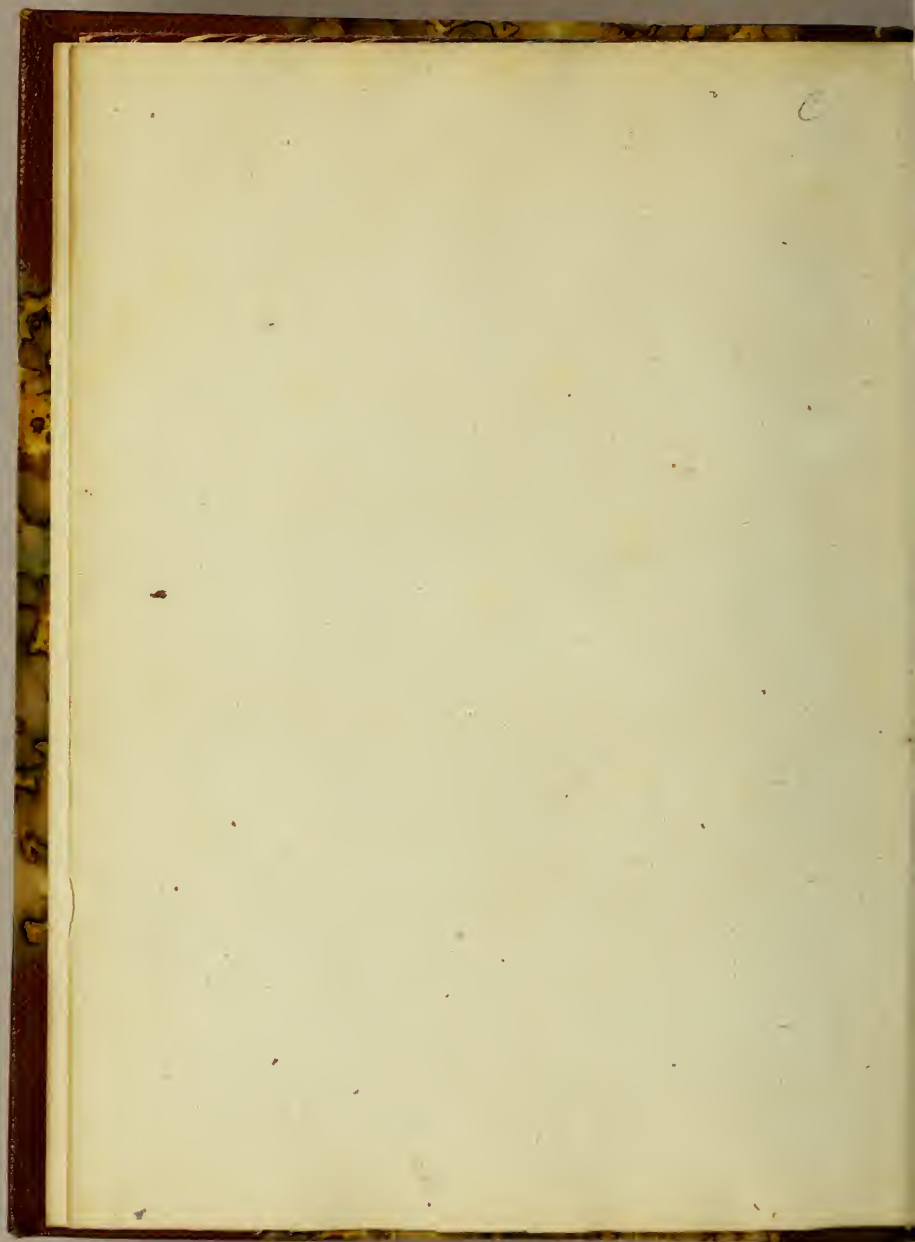

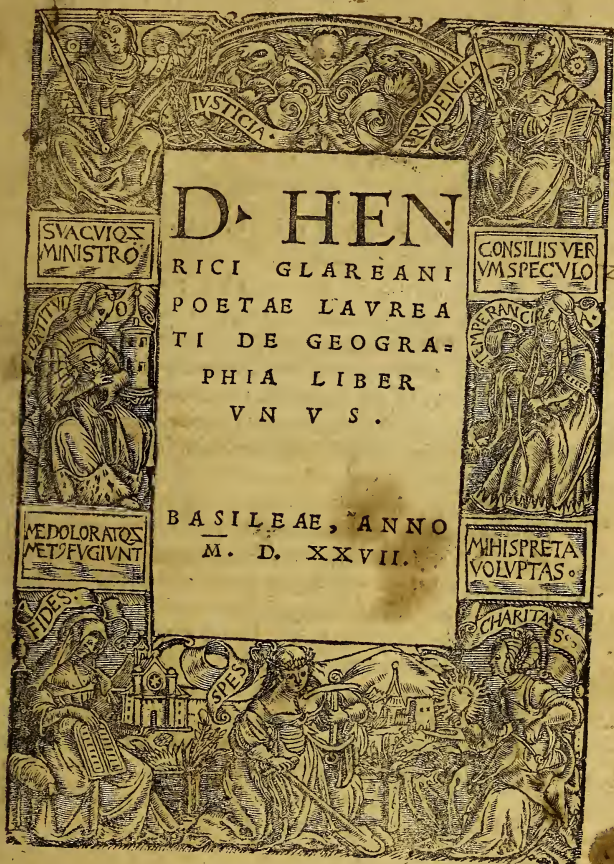

Müng Augustin Hümmer
 Embrüßer

CLARISSIMO

POLONIAE BARONI, D. IOAN.

NI A' LASKO, DECANO ET

Administratori Gnezneñ, &c. GLA.

REANVS S. D.

INTER DISCIPLINAS LIBE-
rales, quæ circa controuersiam plurimum adferunt uti-
litatis uitæ mortalium, Ornatiſſime uir, mea quidem ſen-
tentia præcipuus locus debetur Geographiæ, non tantũ
ob id, quod abſque hac cæca eſt omnis ueterum autho-
rum lectio, ſurda rerum geſtarum narratio, uerum etiam quod in publi-
cis conſultationibus, in 'que dirimendis controuerſijs, quoties de ditioſis
finibus ambigunt principes, uel ſideli conſilio, uel æquo iudicio uiuat ci-
uitatem. Nihil ſecius interim et in priuatis actionibus plurimum con-
ferens & commoditatis, & uoluptatis. Eo 'que præſcis illis cæteræ diſci-
plinæ diſci ſolent, hæc etiam ediſci: id 'que protinus à teneris, ut aiunt,
unguiculis. Hoc igitur operæ ſuſcepi, partim quod uiderem fatali qua-
dam calamitate, peſſum ire quicquid eſt liberalium diſciplinarum: par-
tim quod hæc ars ſic eſt à ſuperioribus prodita, ut uel difficultate uul-
gus deterreant, uel rerũ confuſione, lectorem non inſtitutum huius diſci-
plinæ principijs ita circũagant, ut ſemper diſcat, perdiſcat nunquam,
ne quid interim loquar de ijs, qui tradiderunt, quod ipſi non intellexe-
runt. Nam ut Ptolemæi Geographia, ſummum huius negotij artiſciũ,
non conuenit rudibus, ita multũ erroris eſt in elenchis adiectis. Stra-
bo Homer.

EPISTOLA DEDICATORIA. 2

ho Homericæ Philosophiæ admirator, ac diligens rerum omnium indagator, Chronographiam nobis uerius, quam Geographiam tradidit. Ipsius Procli sphaera nimis concisa est, et ad horizonta Græcia non absque magna duorum circulorum confusione descripta. Ioannis autem à sacro busto, ut uocant, tractatus, in uniuersum quidem à me non rejicitur: quæ tamen de Parallelis, ac Climatibus scripsit, planè mutila sunt, ut in opere nostro demonstrabimus. Stephanus indicem descripsit, cui fidere multum non ausim. Et nominum mutilatio apud eum multam inducit obscuritatem. Deniq; ex Plinio, Pomponioq; Mela, quid fructus feret, qui non imbutus huius disciplinæ rudimentis accesserit? De Macrobio, cæterisq; similibus, non habeo pronuntiare quid sentiam, cum multi eorum, ut penè uetres omnes, in terræ situ aberrarent. Quoniam autem iuxta Flaccum, coepisse dimidium facti est, quo plures ad huius disciplinæ studium accenderemus, uiam aperuimus, ac sentiam compendiariam commonstrauimus, quasi quæ filum porreximus, quo citra errorem ex aliorum labyrinthis sese lector possit explicare. Et si pateris, ut aliquid gloriosius de me ipso prædicem, quâquam arbitror hoc me uere posse dicere, sic in hoc libello me gessi, ut candidus lector confessurus sit, me nec temere, nec sine fructu lectorum, hanc post tot egregios scriptores suscepisse prouinciam. Cæterû ut hoc, quicquid est lucubratiuncula tuo nomini dicarem IOANNES Lastanæ gentis, imò totius regni Poloniæ præcipuum decus, partim in causa fuit hortator, Magnus ille ERASMVS Roterodamus: quem ego uirum cum ipsius maxime merito, ut parentem coluerim semper, plurimiq; fecerim, tamè longe charior esse coepit, posteaq; animaduerti quanti tu illi faceres: Partim, ut tuû desiderii saltem hoc pacto lenirè: Partim, ut huic opusculo te uel iudicè præberes, uel pæceptorè. Postremo, ut inuictus tuo exëplo provocata, libètius hæc disciplinas amplecteretur,

EPISTOLA DEDICATORIA

quas omnes tu ista ætate, ista nobilitate, tanto studio, & amplexus es, &
 absoluiſti. Nimirum non incassum præluxit tibi Reuerend. in Chri-
 ſto Pater D. Ioannes à Laſto patruus tuus Archiepiſcopus totius re-
 gni Poloniæ, ac ipſius Victoriſſimi, Illuſtriſſimi que S I G I S -
 M V N D I Regis oculus. Cuius præſulis animi dotes cum re-
 cenſere audimus, cum uitam eius innocentem, ac uere Chriſtianam,
 non multum deſyderare uidemur ueterum epiſcoporum exemplum,
 naſcentisq; eccleſiæ lumina. Sed laudum iamdudum ſat eſt. Glarearum
 noſtri, quàm ingenuè dicat quæ animo ſentit, minimeq; aliud in
 pectore, aliud in lingua habeat. Vale literarum unicum
 decus ac præſidium. Baſilæ ex Collegio no-

ſtro. Anno à natali Chriſti,

M. D. XXVII.

D. HENRICI

GLAREANI HELVETII, POE
TAE LAVREATI DE GEO
GRAPHIA LIBER.

DE GEOMETRIAE PRINCIPIIS
AD SPHAERAE ASTRONO-
micæ notitiam necessarijs. CAPVT I.

JOHN CARTER BROWN

f IGVRA EST, QVAE TER
mino, uel terminis clauditur. Termino, ut circulus,
Terminis, ut reliquæ figuræ.

Terminus est cuiusque rei finis.

Figura plana est, cuius medium neq; subul-
tat, neq; ab extremis egreditur.

Circulus est figura plana, una quidem circumducta linea contenta,
in cuius medio punctus est, à quo omnes rectæ lineæ, ad circumductam
lineam eiectæ, sibi inuicem sunt æquales.

Circumferentia est linea, quæ circulum continet, ad quam lineæ re-
ctæ, ac sibi inuicem æquales, educuntur. Hæc autē ꝑ ambitus, ꝑ cir-
cuitus, curuaturaq; et nōnunquā, licet ἄκρως, circulus à Latinis dici-
tur, Græcis uero περιφέρεια.

Centrum circuli, est punctus ille, à quo omnes lineæ rectæ, ad am-
bitum circuli eiectæ, inuicem sunt æquales.

Linea recta est, quæ ex æquo sua puncta interiacet, Vel breuissima^a
à puncto ad punctum extensio, ut hic, a.

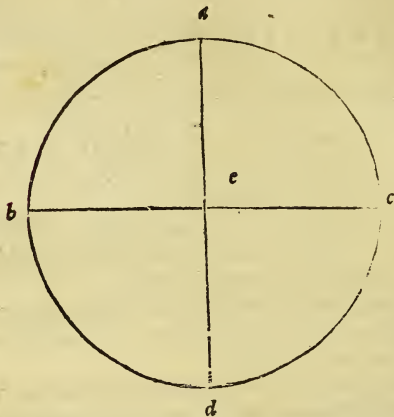
Lineæ parallele æquæ distantes sunt, ita, ut si in infinitum pro-
trahantur, nunquam concurrant, Quales sunt quæ sunt à rotis
curruum, ut hic, b.

Non parallele.

HEN. GLAREANI.

Diameter circuli est quævis linea recta per centrū circuli transiēs, utrinque ad circumferentiam circuli pertingens. Hæc linea latine dimens dicitur.

Dimidius circulus est figura plana, diametro circuli, & medietate peripheriæ contenta.

Exemplum hæ-
rum definitio-
num. a b d c e,
tota superficies
circulus est. a b
d c circumferen-
tia. b c, uel a d
diameter. e,
punctus centrū
circuli est. a b c
dimidius circu-
lus. e b, e a, e c,
e d, lineæ à cen-
tro ductæ inui-
cem æquales.

a b c, quarta circuli pars, qui & quadrans dicitur.

Angulus fit ex duarum linearum mutuo contactu. Est enim figuræ particula, à lineæ contactu in amplitudinem surgens.

Angulus rectus est, qui ex lineæ super lineam cadente, & utrinque altrinsecus duos inuicem æquales angulos faciente, causatur.

Obtusus angulus est, qui recto maior. Acutus, qui recto minor.

Angulus rethlineus est, qui ex rectis lineis causatur: aut quem lineæ rectæ continent.

Angulus curvus, siue circularis est, quem lineæ curvæ, siue circularæ res cau-

G E O G R A P H I A.

res causant, ut in sectione circulorum fieri uideamus.

Angulus sphaeris est, quem duo circuli sphaerae suis circumferentijs continet, quales in quouis globo sunt ex intersectione circulorum.

Exemplū

a d b, et a d

c, anguli re-

cti. b d c, an-

gulus obtu-

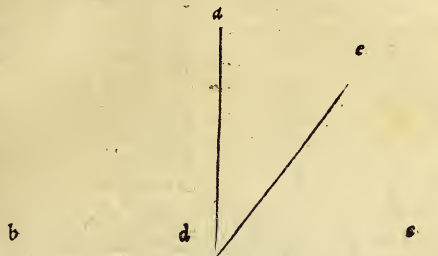
sus & recto

maior. e d c

angulus a-

cutus & re-

cto minor.

Aristoteles sexto Physicorum ostendit neq; lineā fieri posse ex punctis, neq; superficiē ex lineis, neq; corpus ex superficiebus, Mathematici tamen imaginantur ex fluxu puncti in longū, fieri lineā. Item ex fluxu lineae in latū, superficiē. Deniq; ex transitu superficiē, cū uelut desiderē ipsam imaginamur, fieri corpus. Sūt enim tres dimēiones in Mathematicis, Longitudo, ut in linea: Latitudo, ut in superficie: Profunditas, siue crassities, ut in corporibus.

DE PRAECIPVIS PARTIBVS TOTIVS MVNDI, CAPVT II.

Sciendum primū uniuersum mundū rotundū esse, ac oēs principales eius partes, quarū sunt secundū uulgatā diuisionē, quindecim, ubi superius corpus perpetuo circumdat inferius omni ex parte, penē sicut tunica superiores in capis circumdant inferiores. Est autē infimū terra, quae grauitate sua pressa, ad centrū immota recūbit. Deinde alia hoc ordine ascēdendo, Aqua, Aër, Ignis, Sphaera lunae, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni, Caelū stellatum, quae & octaua sphaera dicitur.

sphæra dicitur, & ἀπλᾶνς à Græcis. In ea sunt omnes stellæ, exceptis septem Planetis: Nona sphæra, quæ stel is omnibus caret. Decima quæ & primum mobile, & ipsa absq; stellis est. Vndecima, quod cœlum Empyreum à Theologis nominatur. Totus itaq; mundus ex quatuor elementis est parte corruptibili, et undecim cœlis parte incorruptibili. Est autem hæc diuisio secundum substantiam.

DE MOTIBVS CORPORVM TO-
TIVS VNIVERSI. CA. III.

OMne corpus mouetur uel sursum, ut leuia, Ignis atq; Aër. uel deorsum, ut grauia, terra & aqua. uel secundum circulum, ut cœlestia corpora. Motus sursum uocatur motus à medio, id est, centro terræ. Motus deorsum, ad medium: quia ad centrum terræ. Motus circularis autem dicitur motus circa medium, id est, centrum. Motus igitur sursum & deorsum non in infinitum sunt, sed usque ad sphæram Lunæ, ac centrum terræ. Ergo Antipodes non minus, quàm nos ad centrum terræ natura tendunt. Recte quoque à poëta dictum est, Cœlum undiq; sursum.

Decima sphæra, quæ & primum mobile, unico mouetur motu, ab oriente in occidentem, super polos mundi, & æquinoctialem. Hic motus omnium notissimus est, circulumq; totum absoluit intra. 24. horas. Hic etiam omnia corpora inferiora secum rapit. Quanto igitur corpora ab ea sphæra plus distant, tanto tardius mouentur eo motu. quod potissimum apparet in luna. Hæc enim intra. 28. ferme dies totam circuitionem perdit, quod motum eius sphæra æsequi non potest. Porro hic motus simplex est, & uniformis, & regularis.

Sequitur nona sphæra, quæ duos habet motus. Vnum superioris sphære, de quo iam dictum est. Alterum ex se, et ex sua natura, ab occasu ad ortum super eclipticam lineam, & polos zodiaci. Multi illum uocant, motum defectionis, propterea, quod omnes inferiores sphære

B deficiunt

deficiunt à perfectione primi mobilis.

Octaua sphaera tribus mouetur motibus, decima sphaera, nona sphaera, & suo proprio motu, qui est à Septentrione in Meridiem, superq; principia Arietis & Librae. Et uocatur motus trepidationis. Hanc sphaeram omnis antiquitas credidit primam esse, nec aliam super eam. Verum neoterici duas alias inuenerunt, persuasi rationibus quibusdam, quas non piguit adscribere, ut si quid utilitatis ex ijs haberi possit, non desint studiosis. Itaq; notandum, quod omne corpus, uel est simplex, ut quatuor elementa & coelum: uel mixtum, ut alia omnia. Item per se mouetur, quod ab interna natura habet, cur sic moueatur, ut lapis sursum. Per accidens uero, quod ab externo aliquo mouetur, ut lapis sursum per iacientis uim mouetur.

Sunt autem hypotheses, siue à Physicis postulata.

Cuiusuis corporis simplicis unicus est motus per se. Item, Omne corpus, quod pluribus mouetur motibus, unum per se habet, alios per accidens. Item, superior sphaera mouet inferiorem, non aut contra.

Item, stellae mouentur ad motum sphaerae, quemadmodum clauus ad motum rotae. Est enim stella densior sui orbis pars, ait Aristoteles libro secundo de coelo & mundo. Experimento autem constat octauam sphaeram tribus moueri motibus, Necesse igitur est duo supra eam esse corpora. Et quamuis ea uisui subiecta non sint, rationibus tamen efficacibus illic esse demonstrantur. Sunt autem hi tres motus, primus, decima sphaerae, secundus nona, tertius octauae, ab septentrione in meridiem, super principia Arietis & Librae, ut iam dictum est. At haec pluribus, quam oportuit egimus, potissimum tamen hac de causa, quod postea in circulorum descriptionibus, motus primi mobilis frequens introduciatur. Cuius uero sphaera sit, certo definire nostrum negotium ut non multum iuuat, ita haud magnopere impedit etiamsi ignoretur. Idem sentio de longa ac operosa tractatione Planetarum, ac eorum motu, quippe quae ad hanc nostram scientiam non exiguntur. Geographus enim ab

Astrologo.

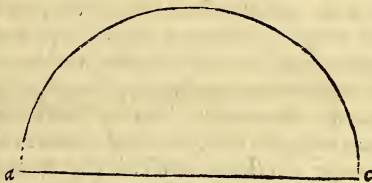
Astrologo excussa, ac recte demonstrata, tanquam hypotheses accipit. Qua de re oppido quàm pulchre ac copiose Strabo lib. 2. differuit, Sat erit nobis, qui epitomen scribimus, de sphaera rudimentis iuuentutem adiuuuisse, ac qua poterimus facilitate duxisse. Debèt itaq; eius rei notitij auditores, perpetuo in memoria habere quatuor mudi plagas, orientem, occidentemq; solem, Meridiem & Septentrionem, ut quorsum quæuis regio uergat, intelligant.

QVID SPHAERA, AXIS, POLI,
quæ Polorum nomina. CAP. IIII.

Sphaera est, (ut ait Euclides lib. xi. Elementorum) quando semicirculi manente dimetiēte, circumductus semicirculus in seipsum rursus reuoluitur, unde incœpit circumassumpta figura. Hæc definitio causalis est, & imaginaria, ut plerag; sunt Mathematicorum. Imaginantur enim Mathematici, ex infinitis superficiebus fieri corpus,

b

Exemplum. Sit semicirculus a b c. eius dimetiens im mobilis, a c. quod si circūagatur semicirculus ille, sphaeram fieri intelligimus.

Theodosius autem in libro de sphaeris ita ait: Sphaera est solida et corporea figura, una quidem conuexa superficie contenta, in cuius medio punctus est, a quo omnes rectæ lineæ, ad circumferentiam eductæ, inuicem sunt æquales. Et hæc definitio propria est, naturam sphaeræ ad amussim exprimens.

Axis sphaeræ, est linea recta, per centrum sphaeræ acta, circumferentiæ

B a ferentiæ

ferentie ambis extremitates attingens, circa quam sphaera uoluitur, quemadmodum rota circa axem.

Poli, qui & cardines & uertices dicuntur, sunt puncta axem terminantia. Omnis enim linea duobus finitur punctis. Poli itaque duo sunt. Alter qui nobis in Europa, & maiore parte Asiae habitantibus, perpectus apparet. Hic & Arcticus dicitur, & Borealis, & Aquilonicus, ac septentrionalis. Alter oppositus huic, qui Antarcticus dicitur, & Noticus, siue meridionalis. Is à nobis nunquam uidetur, sed ab antipodibus, quos esse, certo constat.

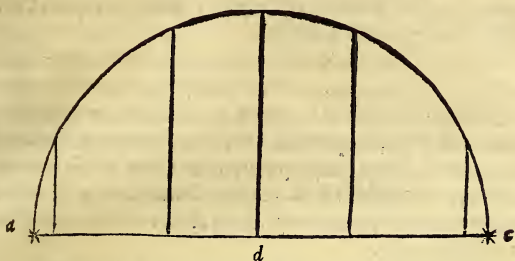
QVO PACTO SPHAERA DIVIDATUR, quid recta, quid obliqua sphaera. CA. V.

SI, ut supra diximus, sphaera in aetherea, & elementorum corpora diuidi intelligitur, erit secundum substantiam diuisio. Quem admodum si animal in hominem, equum, leonem, reliquasque eius species diuidas. Altera uero eius diuisio est secundum accidens, in rectam & obliquam. Sphaera recta est, quando uterque polus in horizonte conspicitur, & equator supra caput apparet. Sphaera obliqua est, dum alter polorum uisui patet, alter occultitur, ut nobis in Europa degentibus. Vbi considerandum, quod ubicunque homo sit, medium caeli illi semper apparere ceteris paribus. Dum ergo homo sub equatore est, utrunque polum conspicit in horizonte. Sin ab equatore cedit, alter polus abscondatur, alter eleuetur necesse est. Et quantum ab equatore disceditur, tanta erit polorum uariatio. Hinc est dictum apud Geographos, tantum esse poli ab horizonte eleuationem, quantum punctus uerticis (quem zenith uocant) ab equatore semotus fuerit. Exemplum sphaerae rectae.

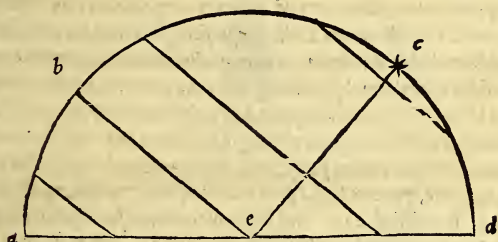
a b c, media sphaera & recta. b d, aequatoris dimidietas. a c, poli in horizonte. a d c, axis sphaerae siue rectus horizon.

Exemplum sphaerae obliquae. a b c d, media sphaera & obliqua. b e, dimidium aequatoris. c, polus. c e, dimidius axis. a e d, horizon obliquus, ut est in nostra sphaera.

b

SPHAERAE RECTAE EXEMPLVM.

EXEMPLVM SPHAERAE OBLIQVAE.

DE DECEM CIRCVLIS, QVOS IN
Caelo Astrologi imaginantur. CAP. VI.

Circuli in sphaera sunt duplices. Alij sunt maiores, qui sphaeram in duo aequa diuidunt. Alij sunt minores, qui non in duo aequa, sed in maius et minus sphaeram secernunt. Circulorum maiorum sunt sex, Aequator, Zodiacus, Colurus equinoctiorum, Colurus

B 3 solstitio

HEN. GLAREANI.

solstitiorum, Meridianus, & Horizon. Minorum circulorum sunt quatuor, Arcticus, Antarcticus, Tropicus Canceri, & Tropicus Capri corni. Sunt ergo. 10. in uniuersum.

Aequator est circulus maior, omniuaq; suis partibus aequè à polis distans. Sic dictus, quoniam cum Sol in eo est, nox diei omnino aequatur, & contra, dies nocti. Alio nomine Aequinoctialis, & Aequidialis dicitur. Contingit autem æquinoctiū bis in anno, semel mense Martio, in principio arietis. Iterū mense septembri initio Libræ. Est autem tum æqui noctium per uniuersum orbem. Intelligitur autem circulus hic cælum medium ambire sua circumferentia. atque ob eam causam primæ sphaeræ cingulus dicitur.

Zodiacus est circulus maior, Aequatorem in duobus punctis, quæ sunt principia Arietis & Libræ, dirimens, cuius una medietatum ad Septentrionem, altera uero ad Austrum uergit. Latini eum Signiferū uocant. In media autem Zodiaci superficie (solus enim hic circulus latitudinem habet duodecim partium, qualium maximus circulus trecentarū sexaginta) linea est, ipsum in duo aequa partiens, & ultro citroq; sex latitudinis gradus relinquens, hæc Ecliptica dicitur: eo quod Solis Lunæ'ue eclipses nunquam contingat, nisi sub ea ambo corpora constent. Fieri autem non potest, ut Zodiacus eosdem habeat polos cum Aequatore, ergo eius Poli à polis mundi distant gradibus. 23. & minutis. 51. hoc est ferè. 24. Sed obiter hic notandæ sunt quinque hypotheses ad intelligendas Eclipses, Solis ac Lunæ. P R I M A.

Solem semper sub Ecliptica esse lineam, non etiam ceteros Planetas.

S E C V N D A.

Lunam non habere per se lumen, sed à Sole accipere.

T E R T I A.

Terram esse longe maiorem Luna.

Q V A R T A.

Non fieri Eclipsim, nisi secundum diametrum.

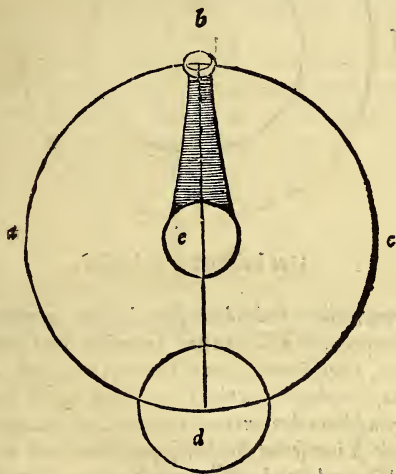
Quinta

QVINTA.

Lunæ corpus densum esse & minime translucentum.
 Est igitur Eclipsis solis, quando Luna inter terram Solemque secundum
 diametrum locatur. Lunæ uero Eclipsis est, quando terra inter Sole
 Lunamque secundum diametrum ponitur.

a b c d, linea ecliptica. e, terra. b d, diametrus, per centra
 trium corporum means. d, Sol. b, Luna. umbra, e b.

ECLIPSIS LVNAE.

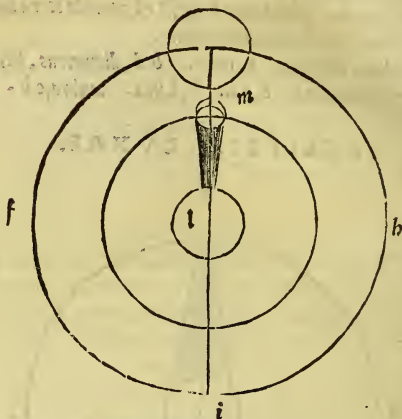
Eclipsis Lunæ potest esse uniuersalis, Solis uero minime.

f g h i, Solis sphaera sub ecliptica. m, Luna. l terra. umbra, m l.

HEN. GLAREANI

ECLIPSIS SOLIS

2

Hec hactenus de Eclipsibus.

Ceterum Zodiacus in duodecim signa diuiditur. quorum sex sunt Arctica, siue septentrionalia, Sex item Antartica, siue australia. Arctica sunt hæc, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo. Australia hæc, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces.

Coluri in sphaera, duo sunt circuli maiores, qui ad angulos rectos & sphaerales se interfecant, diuiduntq; quadranteis zodiaci & æquatoris. Sic dicti, quod Græci $\kappa\omicron\lambda\delta\sigma\alpha$ mutila uocant & imperfecta, quæ admodum sunt coluri in coelo. apparēt enim dimidiati supra horizontē.

Colurus solstitionum, est circulus maior per principia Cancrī, & Capricorni

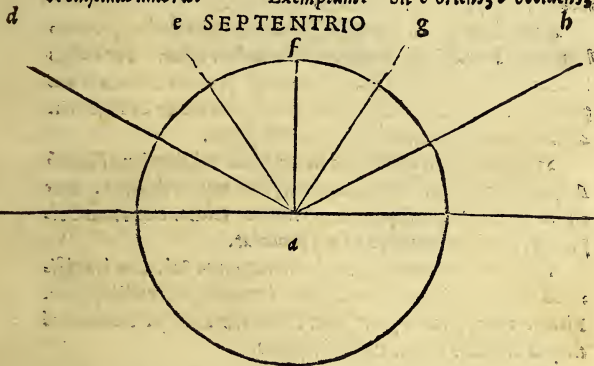
Capricorni, per polos Eclipticæ, pariter & polos mundi transiens.
Hic & declinationum circulus dicitur.

Colurus æquinoctiorum iidem colurus maior est, per principia
Arietis & Libræ, pariter ac polos mundi transiens.

Meridianus est circulus maior, per punctum uerticis et polos mundi transiens. Est autem punctus uerticis, qui recte supra rem ipsam ponitur, uelut in perpendicularo uidemus. Hic etiam Zenith uulgo dicitur, ac oppositus ei punctus Nadir. Nos non incommode (opinor) punctum pedum appellare possumus.

Linea meridiana autem sic inuenitur: In planum cum Horizonte æque iacentem circulum pinge, stilumq; è medio ad perpendicularum erige, qui umbram in circuli planiciem iaciat. Porro tum consideranda est ascendens solis & occidentis umbra à stilo facta. Nam ubi ea breuissima fuerit, scias Meridianum deducendum esse à stilo in extremum breuissimæ umbræ.

Exemplum. Sit c oriens, b occidentis,

M E R I D I E S .

a stilus erectus. umbra ab oriente in occidentem iacta maxima, a b.
breuior a d, & adhuc breuior a e, breuissima aut a f in septentrione
iacta. Nam sequentes umbræ in ortum a g, a h, & a c, ita crescunt or
dine, ut priores decreuerūt. Est igitur a f linea meridiana.

In horologijs nostræ ætatis, lingula illa tremula, quæ circumuoluitur, lineam meridianam ostendit, quanquam non prorsus ad amussim. Neque enim eodem meridiano nobiscum, inuenitur lapis ille, sed aliquanto magis orientali. Ac eius auriculæ Septentrionem, finctæ magnæ te, qui in ijs regionibus reperitur.

Horizon, quem finitiorem quoque dicunt, est circulus maior, superius hemisphærium ab inferiore diuidens. Estq; is, in quem sub Dio consistentium, circumducentiumq; oculos, uidetur obtutus deficere, qui et partem cœli uisam, à non uisa dirimit. Diuersarum autem regionum uariis est horizon, et omnium horizontium capitis uertex, polus dicitur. Nam tale punctum omniuaque ab finitore, atq; ipso horizonte æque distat. Hactenus de circulis maioribus.

Arcticus circulus minor est, quem polus Zodiaci ad motum primi mobilis, circa polum mundi arcticum describit.

Antarcticus est circulus minor, quem alter polus Zodiaci, circa polum mundi antarcticum, ad motum primi mobilis efficit. Per Polum Zodiaci intelligimus punctum ab ecliptica (de qua ante diximus) omni parte æque distantem. Est itaq; alter ad Arcticum, alter ad Austrum. Distant autem à polis mundi .24. gradibus ferme.

Tropicus Cancræ est circulus minor, quem Sol, dum longissime ab Aequatore in Boream deflexit, ad motum primi mobilis describit. Hoc autem fit, dum Sol principium Cancræ intrat. Dicitur etiam tunc Solstitium, quod Sol non ultra ad nos procedat.

Tropicus Capricorni, est circulus minor, quem Sol, dum longissime ab Aequatore in Austrum deflexit ad motum primi mobilis, efficit. Fit autem hoc, cum Sol principium Capricorni attingit. Cæterum id tempus Brumam uocant Latini scriptores.

Declinatio Solis est, dum ab Aequatore ad Tropicos Sol discedit. Arcus uero Coluri interceptus à Tropico et Aequatore, distantiam eius habet

eius habet, quæ est. 24. graduum ferme. Tantum enim etiã Tropici ab Aequatore distant, & poli zodiaci à polis mundi, ut iam dictum est.

Ascensio declinationi contrario modo intelligitur, dum Sol à Tropici Aequatori appropinquat, quanquam sensibile iudicium dicit Solem ascendere, dum ad Tropicum Cancrì descendit: descendere uero, dum à Cancro ad Aequatorem cedit, cum potius tamen ascendat.

DE COMPOSITIONE MATERIALIS
SPHAERAE, ATQVE INIBI DE
Circulorum Theoria. CAPVT .VII.

Sphaeram materialem si quis componere uelit, hoc modo agat. Primum Coluros extruat, qui ad angulos rectos sphaeralesq; se intersectent. His, si ita uidebitur, axem aptet. Dein Aequatorem cum ambobus Tropici, sed Aequatorem in medio, Tropicos ab Aequatore distantes. 23. gradibus, & 51. minutis, hoc est quod nunc toties diximus 24. gradibus ferme. Sed notandum, primum circulis per quadrantes diuisis, ipsorum quidem quadrantum omnium esse nonagenos gradus. Quare secundum eam Theoriam oportet reliqua spatia diuidere in circulis. Exempli gratia. Quadrans ita diuiditur, Primo in tres equas partes. Et hæc deinde rursus in ternas alias, Denique hæc singule in decinas, atq; ita in quouis quadrante. 90. gradus emergunt. His ita habitis, facile est reliqua uel demere, uel addere. Nam unica hac distantia seruata, 24. ferme graduum, spacia in sphaera facile noscuntur. Tot enim gradibus distant Tropici ab Aequatore, atq; Arctici à suis polis, & Zodiacus ab altero Tropico ad alterum ita ponitur, ut ecliptica ambos contingat, scindat autem Aequatorem super Coluro æquinoctiorum, appropinquet uero polis super Coluro solstitiorum. Postremo Meridianus & Horizon aptentur secundum ipsorum descriptionem, & parata est sphaera quantum Geographico negotio usui est.

Integrum est res tota, aut rei pars, quæ sexagenaria diuisione non

prouenit. Minutum est sexagesima pars integri. Secundum est sexagesima pars Minuti. Tertium, sexagesima pars Secundi: atq; ita deinceps secundum multitudinem unitate crescentem. Exemplum in circulis. Zodiacus diuiditur in .4. æquas portiones, quos Quadrantes uocamus. Quadrans in tria signa, Signum in 30 gradus, Gradus in 60 minuta, Minutum in 60 secunda, Secundum in 60 tertia, &c.

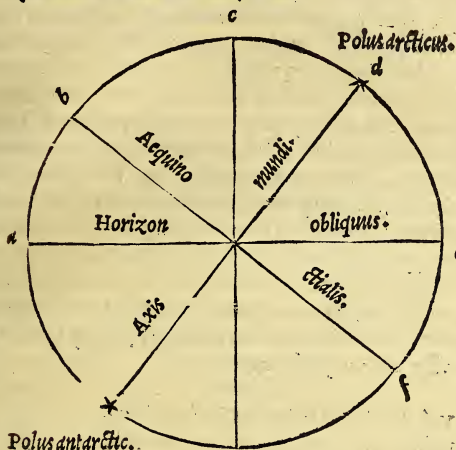
Exemplum in tempore. Dies naturalis in 24 horas diuiditur. Hora in 60 minuta, Minutum in 60 secunda, Secundum in 60 tertia. & sic deinceps. Colligitur ergo quæ minuta præcedūt, esse integra: quæ uero sequuntur, esse partes integri.

QVID PER ELEVATIONEM POLI
INTELLIGATUR, CA. VIII.

Porro firmis rationibus demonstratum est ab Astrologis, ubicumque locorum homo fuerit, mediū cœli illi semper apparere. Hoc autem animaduertendum, in singulis regionibus, singulos esse horizontes. Deniq; illud etiam operæpretium est notare, si homo sub æquatore fuerit, illi apparere utrūq; polum in horizonte. Sin ab æquatore cesserit polos uersus, alterū polorum eleuari, alterum deprimi, inuisibilemq; reddi. Atq; ut res clarius sit, exemplo hoc demonstrandū est. Cede ab æquatore septentrionē uersus uno gradu, polus Arcticus uno gradu leuabitur, Antarticus deprimetur, uerticis punctus, pedumq; ut idem uno gradu cedent. Item si ab æquatore, ad Tropicum usq; Cancri iueris, leuatus est polus Arcticus 24 gradibus ferme, totidem Antarticus depressus gradibus, tot etiā cesserit punctus oppositus uerticali puncto, ac sic deinceps, donec sub ipsum polum conueneris. Quatuor itaq; hæc puncta, magnam huic negotio lucem adferunt. quare diligenter consideranda sunt. Colligitur ex his, idem esse si dicas: polus noster 50 gradibus leuatur nobis, Siue, polus noster ab horizonte 50 gradibus distat, Siue, Zenith nostrum ab æquatore 50 gradibus abest.

Est autem.

Est autem hac huius rei demonstratio.

Sit Colurus nostro Meridiano iunctus, a b f. horizon, a e. zenith eius c. equator, b f. polus mundi Arcticus, d. erit c e, quarta circuli pars, et b d similiter. Probatio, quia sunt quadrantes a polis ad suos circulos. Sunt autem quadrates circulorum maiorum omnes æquales. Porro c d, cõmunis arcus est duorũ quadrantũ c e, et d b. Ipso igitur dempto, reliqua erũt æqualia, uidelicet b c, distantia zenith ab æquatore, et d e eleuatio poli supra horizonta. Probatio, Si ab æqualibus æqualia demas, remanentia erunt æqualia.

DE QVINQVE ZONIS.

CA. IX.

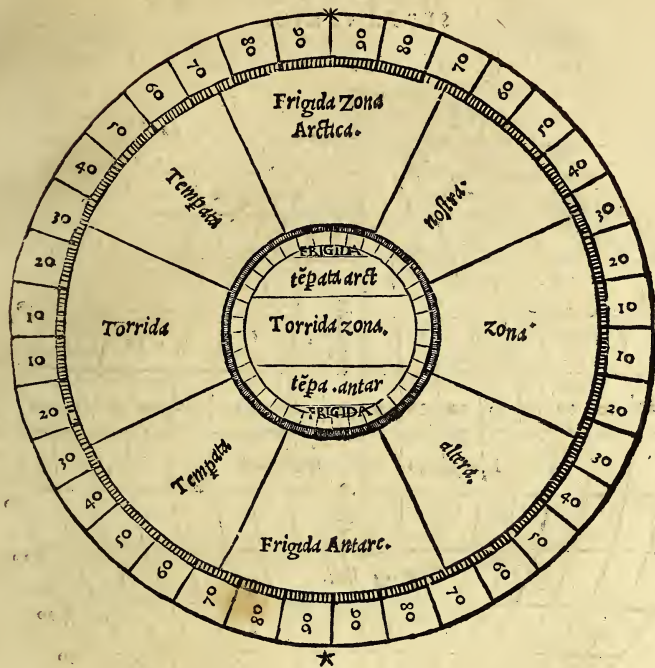
Zona est spatium de superficie cœli, ac eadem quidem proportionem terre, inter duos circulos minores comprehensum. Sunt

C 3 autem

autem circuli diuidentes zonas, quatuor, duo Tropici, Arcticus & Antarcticus. Porro Aequinoctialis non diuidit zonas, sed unam zonam mediam secat, uidelicet Torridam. Neq; uero per zonas circuli intelligendi sunt iam dicti quatuor, cum zone uox superficiei sphaerae imposita sit. Nec ulli circuli in caelo latitudinem habere intelligantur, uno excepto zodiaco. Nec obstat, quod circulus etiam superficies est. Latitudo enim eius non cingere sphaeram, sed diuidere intelligitur, quanquam circuli periphæria etiam suo modo cingit sphaeram. Hic illud notandum, quemadmodum in caelo æquator est, ita etiam in terra, & eodem modo de alijs circulis minoribus. Est enim terra, quæ subiecta est æquinoctiali. Est item quæ subiecta est Tropici, deniq; quæ subiecta est extremis circulis. Atq; ita etiam de zonis intelligendum. Nam ut in caelo quinque sunt zone, ita sua proportionē, quinque in terra. Id nemo exquisitus, nemo paucioribus uerbis, nemo tam doctè descripsit, atq; Ouidius lib. primo τὸν μεταμορφώσεων.

Vtq; duæ dextra cælum, totidemq; sinistra
 Parte secant zone, quinta est ardentior illis,
 Sic onus inclusum numero distinxit eodem
 Cura dei, totidemq; plage tellure premuntur.
 Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu.
 Nix tegit alta duas, totidem inter utraq; locauit,
 Temperiemq; dedit, mixta cum frigore flamma.

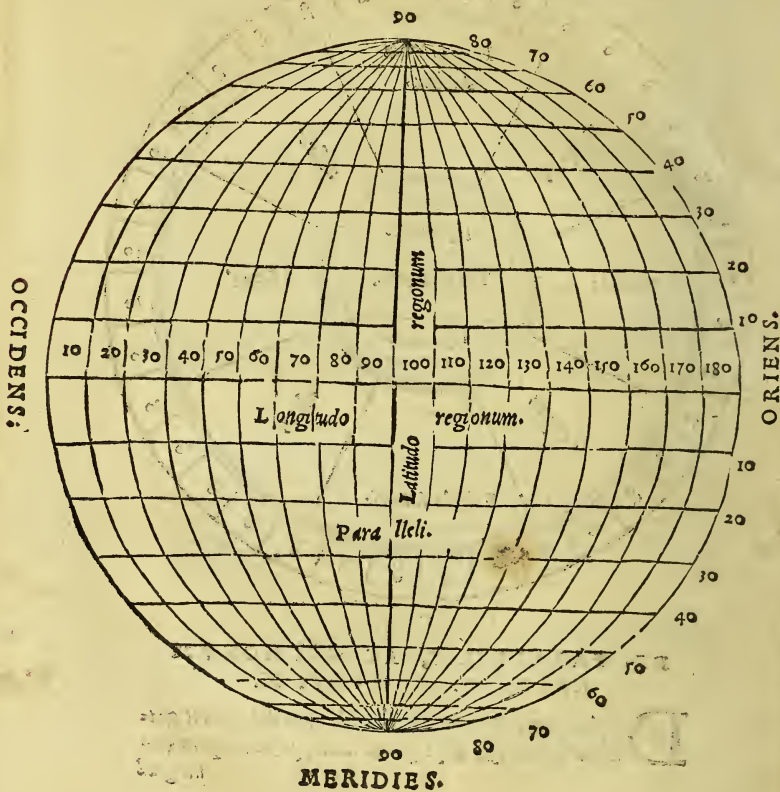
Latitudo zonarum facile habetur, si quis sciat distantiam quinque circulorum. Nam. 24. ferme gradus rotum negotium uersant.

DE PARALLELIS, AC GNOMONVM
RATIONE. CAP. X.

Duplices sunt in Sphæra paralleli. Alij enim distinguunt gradus latitudinum, & illi pinguntur in mappa, nonnunquam quibus gradus

SEPTENTRIO.
HEN. GLAREANI

nis gradibus, non nunquam denis distantes, numerādo ab æquatore polos uersus. Alij distinguunt differentias horarum diei artificialis. Nā quo magis ab æquatore disceditur, tāto maior uariatio accidit horarū. Hi autem paralleli non pinguntur in mappulam, uerū marginibus adponuntur. Intelliguntur tamen per totam terram ab ori. e in occidentem, ac de his nunc tractabimus. Vt autem intelligatur quare ratione posita sint, hæc prænotanda duximus, Quod longitudo regionum sumitur ab ortu in occasum, Latitudo uero à septentrione in austrum. Porro latitudinem determinant paralleli, mensurant meridiani. Longitudinē uero distinguunt meridiani, mensurant paralleli. Cum autem omnes meridiani in polo conueniant, omnes sibi inuicem sunt æquales. sunt enim maiores circuli. Paralleli uero, cū non habeāt ubi concurrāt (quippe sic non essent paralleli) necessum habēt, ut alius alio sit maior, omniū uero maximus æquator. Et ipsi à meridianis in æqualibus arcibus intersectantur: quorum arcuum proportio sciri non potest, nisi ex totius circuli proportionē ad maximum. Preterea notandum, sub æquatore habitantibus, semper esse diem nocti æqualem, duodenarum uidelicet horarum. Cuius causa est, quod horizon eorum omnes parallelos, quos sol describit, medios secat, ad angulos rectos & sphaerales, æqualesq; arcus supra atq; infra horizonta relinquit. Verum quo magis ab æquatore disceditur, tanto maiorem esse horarū uariationem, noctisq; & diei. Ergo ubi horarum uariatio est ab Aequatoris æqualitate uno quadrante, ibi aliquis nouus parallelus ab oriente in occidentem à Ptolemæo descriptus est, usq; in eum, qui per mediū Hybernæ, ubi propter sphaeræ præcipitem coartationem, non quadrantibus proceditur, sed medietatibus, & paulo post totis horis. Est autem hæc subiecta descriptio ex Ptolemæi libro περὶ τῆς μεγάλης πρᾶγματός.

17	16	48	32 min.	27	$\frac{1}{2}$	67	$\frac{1}{2}$	188	$\frac{1}{2}$	Per Borsithensis hostia.	VIII.
16	15	46	17. min.	25	$\frac{1}{2}$	65	$\frac{1}{2}$	174	$\frac{1}{2}$	Per fontes Isth.	VIII.
15	14	45	16. min.	23	$\frac{1}{2}$	60		155	$\frac{1}{2}$	Per medium portum.	VII.
14	13	43	15. min.	20	$\frac{1}{2}$	57	$\frac{1}{2}$	144	$\frac{1}{2}$	Per Mafium.	VII.
13	12	40	16. min.	18	$\frac{1}{2}$	52	$\frac{1}{2}$	127	$\frac{1}{2}$	Per Heliopontum.	VII.
12	11	38	2. 11.	15	$\frac{1}{2}$	47	$\frac{1}{2}$	114	$\frac{1}{2}$	Per Smyrnam.	VI.
11	10	36		12	$\frac{1}{2}$	43	$\frac{1}{2}$	103	$\frac{1}{2}$	Per Rhodum.	VI.
10	9	33	13. min.	10	$\frac{1}{2}$	39	$\frac{1}{2}$	93	$\frac{1}{2}$	Per medium Phenicam.	V.
9	8	30	12. min.	6	$\frac{1}{2}$	35	$\frac{1}{2}$	83	$\frac{1}{2}$	Per inferiora Aegypti.	V.
8	7	27	11. min.	3	$\frac{1}{2}$	31	$\frac{1}{2}$	74	$\frac{1}{2}$	Per Ptolemaid Thebidos.	III.
7	6	23	10. min.	0	$\frac{1}{2}$	27	$\frac{1}{2}$	65	$\frac{1}{2}$	Per Syent.	III.
6	5	20	9. min.	3	$\frac{1}{2}$	22	$\frac{1}{2}$	58	$\frac{1}{2}$	Per Napatos.	III.
5	4	16	27. min.	7	$\frac{1}{2}$	17	$\frac{1}{2}$	51	$\frac{1}{2}$	Per Metoia.	III.
4	3	12	11. min.	12	$\frac{1}{2}$	13	$\frac{1}{2}$	44	$\frac{1}{2}$	Per Adulicum Sinum.	II.
3	2	8	12. min.	16	$\frac{1}{2}$	8	$\frac{1}{2}$	37	$\frac{1}{2}$	Per Audicum Sinum.	II.
2	1	4	11. min.	21	$\frac{1}{2}$	4	$\frac{1}{2}$	32	$\frac{1}{2}$	Per Tapoban.	I.
1	0	0		27	$\frac{1}{2}$	0	$\frac{1}{2}$	27	$\frac{1}{2}$	Per Medium Africam.	I.

Aequator.

Gnomonum umbra.

Nive
Horae cum
partibus.
su elongato
per diuor ab
rallie
lorio.

Loca per que scribitur
tar Pataidii.

Climata.

Tropi
us Cā
Ambitici
fex.

In hac figura primus ordo significat numerum parallelorum. Sunt enim .30. in uniuersum. In secundo ordine positi sunt horæ cum partibus. Deuenitur autem ab .12. horis ad medium annum. Porro tertius ordo declarat, quot gradibus quiuis parallelus ab æquatore distet, donec ad nonagesimum usque gradum peruentum fuerit. Deinde sequuntur tres ordines pro umbrarum in Gnomonibus ratione, quorum primus æstiuam umbram explicat, Secundus æquinoctialis, Tertius hybernâ, usque ad .25. parallelum. Nam ultra deficiunt rationes umbrarum, propter propinquitatem nimis angustam, ut ait Ptolemæus. Ultimus ordo loca habet in terra habitabili, per quæ paralleli ipsi meant. Marginibus porro apposuius utrinque, illic parallelorum nomina ex umbris, hic climatium numerum. Sed de ijs in sequentibus copiosius differemus. Exempli gratia. A æquinoctialis est primus parallelus, qui habet perpetuo .12. horas. Elongatio eius nulla est: quippe alij paralleli ab ipso distant. Aestiua umbra est .27. et semis partium, qualium Gnomon 60. A æquinoctialis nulla, hyberna totidem quot æstiua, per mediam aut Africam describitur æquinoctialis, ut habet nostra ætate terra habitabilis.

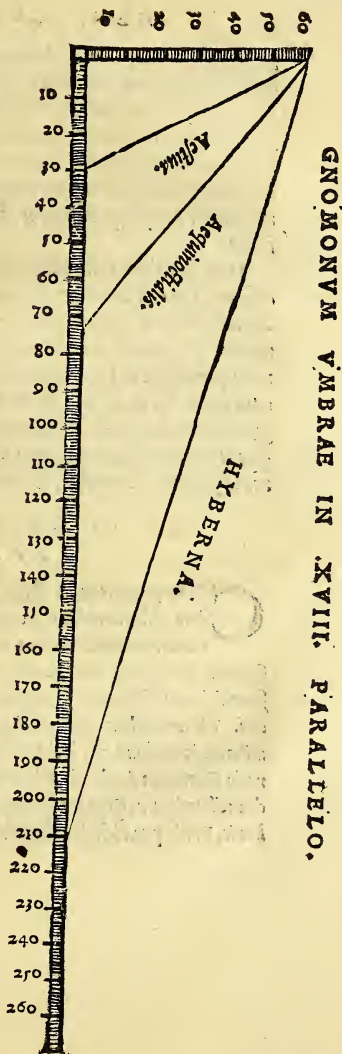
Item secundus parallelus .12. habet horas, et quadrantem: distat ab æquatore gradibus quatuor et quadrante. Umbra æstiua partes habet .21. et trientem. A æquinoctialis partes .4. cum triente et uncia. Hyberna uero triginta duas. Meant autem per Taprobanen insulam Iudici maris. De reliquis parallelis eodem modo coniiciendum.

De Gnomonibus autem hoc sciendum: Erigatur ad perpendicularum stilus in plano, æque cum horizonte iacente, diuidaturque stilus in 60. æquas partes, in quas eadem et planum iacens æque scindatur, sed longus multo protendatur, uidelicet ut hyemales umbræ pinguius queant. Tunc sane in quauis regione, quas diximus umbras, facile uidebis. Nam æquinoctialis umbra bis in anno inquiri potest, æstiua semel, ac hyberna semel, uidelicet cum sol est in Tropicis. Deficiunt autem umbrarum rationes in uicesimo sexto parallelo. Superfluumque est (ait Ptolemæus) uel horarum

horarum, uel umbrarum quadrantes, in gnomonibus recensere, ob nimis angustam propinquitatem parallelorū. Porro obiter hic notandum, q̄ ex umbrarum, quanquam alia ratioe, triplices sunt nominati paralleli. Primi Amphiscij, id est, in utraque partem umbram mittentes. Fit enim bis in anno, sole ad uerticem aduentante, ut gnomones nullam umbram faciant in meridie. Ac horum quidem umbræ ad Austrum declinant, cum Sol circa Cancrum uersatur: ad Septentrionem autem, cum Sol ad Capricornum descendit. Tales certe sunt omnes inter duos tropicos comprehensi paralleli: In figura autem nostra, sex primi.

Alteri sunt Heteroscij, id est, in alteram duntaxat partem umbram mittentes. Primus eiusmodi est parallelus per Syenen, uidelicet Tropicus Cancrī, quanquam is Solem supra caput habet, non etiam reliqui Heteroscij. Heterosciorum itaque

D 3 primus

primus est tropicus Cancrī, ultimus autem tricesimus secundus, numero quidem uigesimus sextus, omnes à tropico Cancrī ad circulū arcticū usque. Vltimi sunt Perisij, id est, qui umbram in omnes horizonis partes mittunt in circulum omni die. Horum primus est tricesimuster tius parallelus. Quippe in hoc dies .24. horarū est. Et totus quidem est unus tropicus supra horizonta conspicitur, alter uero occulitur. Numero quidem Perisij sunt septem, à circulo arctico omnes ad polum usque.

Inter circulum arcticum & Polum, propter sphaerae angustiam, differentia parallelorum per .15. augetur gradus, sed utrinque ab latere Meridiani intellectū, qui menses singulos efficiunt, donec sub polum de uentum est, ubi dimidiatus annus, est dies unus, dimidiatus alter, nox una: quoniam sex ibi signa supra horizonta consistunt, sex infra. Itaque totus annus illic ex die uno, & nocte una conflat. Est autem haec figura dimidiatae sphaerae. Nam hemisphaeria eiusdem rationis sunt, & quae in hoc diximus hemisphaerio, in altero prorsus ita habent. Quare res explicata in hoc nostro, in altero patet.

DE CLIMATVM RATIONE. CAPVT XI.

Clima proprie regio est, & ut Varro ait, quoquo uersus .60. pedum. Est enim octaua pars iugeri. Apud Geographos uero horarum inclinatio dicitur. Definiunt autem hoc pacto: Clima est spatium terre, inter duos parallelos comprehensum, in quo porrectissime ab initio Climatis, usque ad finem eiusdem, dimidia hora uariatio est diei. Vbi notandum, quotum aliquod clima ab aequatore fuerit, tot semihoris, longissima eius loci dies, superat diem nocti aequale. Est igitur ratio Climatum dupla ad rationem parallelorum. Nam paralleli quadrantibus distant, Climata uero duobus quadrantibus, id est, mediatis horis. Et ubi paralleli dimidiatis horis constituuntur, ibi Climata intergris horis

gris horis procedunt, & sic sequenter ad finem usq; parallelorum, seruata dupliratione. Ex figura autem præcedēti parallelorum, facile est conijcere omnia accidentia Climatum, ut sunt horarum differentie, poli eleuatio, & umbrarum ratio. Porro qui nostra etate de Climatū ratione scripserunt, præceptionem nobis dederunt, cum ab initio, tum à fine claudicantem: qualis est Ioannis à Sacro Busco, quem author rem de sphaera uocant. Climata uero haud dubie denominari debent ab ultimo parallelo, ubi media hora diei uariatio est. Erunt itaq; Climata .15. his nominibus nominata; Per Aualicum sinum, per Meroën, per Syenen, per inferiora Aegypti, quod alij διὰ Ἀλεξανδρείας: per Rhodum, per Hellepontum, quod author de sphaera uocat διὰ Ῥόδου; per medium pontum, per Borysibenis hostia, per Agrippinā Coloniam, per Tanais fluij hostia, per mediam maiorem Britāniam, per australes partes Hyberniæ, per septentrionalia Hyberniæ, per Thylen, per extrema Scythiæ, per Gothiam, per mediam Islandiam, per mare Glaciale, & ultimum hinc polum usq;. Cæterum ut hic descripta sunt Climata hemisphaerij nostri, ita in altera parte alterius hemisphaerij, eadem ratione constitui possunt, quemadmodum etiam antea de parallelis diximus.

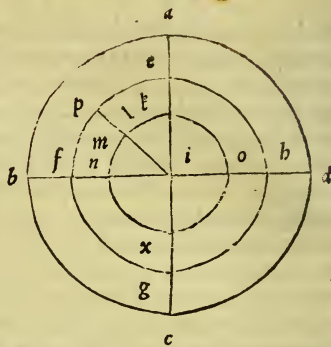
QVOD TERRAE QVANTITAS HV-
MANO INGENIO CERTO DE-
prehendi queat. CAPAT .XII.

AD eam rem hypotheses sunt aliquot. Prima. Circuli ad circulum esse proportionem. Secunda. Medium coeli nobis semper apparere. Tertia. Demissos radios à sole, in terræ differenteis partibus, parallelos esse. Quarta. Terram se ad totum cælum habere uelut punctum. Quinta. Aequalium angularum productas circumferentias, similes esse, id est, eandem rationem, proportionemq; habere ad circulos suos. Eius est exemplum subsequens.

Nam quem

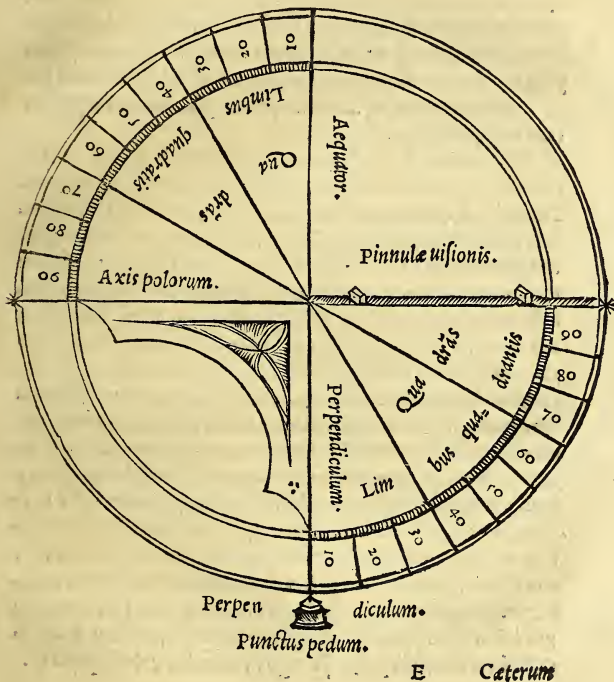
HEN: GLAREANI

Nam quemadmodū b a,
est quadrās maximi cir-
cli a b c d, ita f e est qua-
drās medij circuli e f g h,
¶ n t minimi. Sunt enī
oēs ad angulū a i b. Itē ut
p e est octaua ps medij
circuli, ita t e est octaua
ps minimi circuli. Sunt
enī ad eundē angulū ar-
cus. Ita quēadmodū coe-
lū in quatuor æquas ptes
diuidimus, sup centrum

mūdi, nimirum sua proportionē etiā terra in quatuor partes scinditur,
ut supni quadrantes infernis quadrātibus cōparentur. Et quēadmodū
quadrātes in cōlo nonagenis gradibus diuiduntur, ita etiam terræ qua-
drātes. Cū aut cōelum circūuoluatur, totū utiq; sub aspectū cadit, atq;
ita facile est illic quartā portionē inuenire, secus aut de terra. Quādoq;
dē homo diutina pegrinatiōe, ni supiora respexerit, scire nō potest quo
tam partē eius trāsierit, aliq; facillimū erat totius terræ quātitatē, atq;
adeo oēs eius ptes inuestigare, ideoq; hæc ex supioribus uenari oportet.
Quā ad rem sunt Astrolabia, atque alia instrumēta multa. Porrō de
quadrāte negotiū facillimū est. id nūc exequemur. Diuide quēuis circū-
lū in ptes quatuor, ita ut dimetiētes duo se in centro ad angulos rectos
intersecēt. Deinde semidiametro alteri pinnulas appone, p quas et poli
stella, uel aliud astrū uideri queat, aut p quas radij solares possint de-
mitti. Ex dictis aut notū est, si per pinnulas uideas polum, eū dimetiēte
significare axem mūdi; alterū aut pinnulis carentē, æquatorem. Quod
si per foramina pinnularum, radio s solis accipias (quod cōmodissime fit
cū Sol sub æquatore decurrit) ille dimetiens tunc significat æquatorem,
alter uero

alter uero axem mundi. Porro limbus quærantis diuidendus est in nonaginta partes, & si uoles, etiam oppositus arcus in totidem. Denique fige in centrum perpendiculum, & paratus est quadrans, quantum ad hoc negotium attinet. Huius est hæc figura.

Ceterum memoria tenendum est, quod capite octauo diximus, quatuor puncta cum horizonte cedere, ab Meridie in Septentrionem cedentibus nobis, aut contra, à Septentrione in Meridiem. Sunt aut hæc. Duo poli, Zenith capitis nostri, atq; punctum ei oppositū. Nam quantum superius nos ab æquatore discesserimus, tantum inferius oppositū punctum idēidem cedit, atq; adeo polus alter leuatur, alter deprimitur. Ideoq; hæc quatuor idem sunt, Distantia Zenith ab æquatore, distantia pñcti oppositi ab eodē æquatore, eleuatio poli, ac depressio alterius poli.

Est item huius negotij alia demonstratio, quæ tamen etiam ipsa procedit ex capite octauo.

Esto circulus $a b c d$, Colurus nostro Meridiano iunctus. Sed $b d$ horizon. Item $e f$, axis ac poli mūdi. Porro æquator sit diameter $o p$. Deniq; $h g m$, quadrans minoris circuli. Et limbus eius, $g n m$, respondens inferiori quadranti in cœlo $f c p$. Item pinnule quadrantis $g h$. Sed ppendiculū $h i l$. Cū aut Horizon à nobis sit institutus $b d$, erit eius axis $a c$, in quem perpetuo cadet perpendiculum. Si igitur polum inspicere quis uolet, cadet $g h$ latus quadrantis minoris circuli, cum axe mundi $f c$. At $h m$, cum æquatore $o p$. Viso igitur polo, uide quo perpendiculum ceciderit. Id enim in limbo, quem uidemus ita esse. 50. partibus dissectum (quemadmodum prior formula monstrabat) numerum graduum ab n in m abscondit, quæ certe portio quadrantis respondet cœli portioni, quæ est $f c p$. Tum ita ratiocinandum. Eadem est distantia Zenith ab æquatore in nobis apparenti hemisphærio, quæ est puncti pedum in inferiore ac nobis absconso hemisphærio. Sed $n m$ respondens $f c p$, indicat nobis numerum graduum, quantum punctus pedum ab æquatore distat, ergo etiam quantum Zenith nostrum ab æquatore distat, indicabit. Porro cum eadem distantia sit Zenith ab æquatore, cum eleuatione poli, ut capite octauo demonstratum est, numerus graduum in limbo quadrantis abscissus à ppendiculo, uidelicet ab n in m erit nūerus eleuationis poli, ac sic regionis latitudo à nobis inquisita est.

HEN. GLAREANI
DE LATITVDINE TERRAE,
CAPVT .XIII.

Latitudo terræ à Meridie in Septentrionem intelligitur, sed perquiritur ex superioribus dictis. Quippe sub æquatore polus in horizonte conspicitur. Sin autem uerso itinere ad alterutrum polorum, ab eo uno gradu cefferimus, id quod, ut iam diximus, ex instrumento facile haberi potest, hoc tum spatium metiri oportet, quo menso, aperte apparebit, quantum terræ singulis gradibus respondeat. Porro id inter bina loca, ubicumq; gentium uoles, inuenire poteris, modo à Meridie in Septentrionem, aut contra, in cefferis recta sub meridiano. cum numerum uel milliariorum, uel stadiorum inuentum multiplica in .360. gradus. Ita habebis totum ambitum terræ, qui quidem est secūdum maiorem circulum. Verum quot stadia singulis gradibus respondeant, diuersum authores tradidere. Ptolemæus enim singulis gradibus quingenta stadia deputat, quæ si multiplicauerimus in .360. gradus, prouenient 180000 stadiorum. Rursus si hunc numerum multiplicauerimus per 7. ac summam productam per .22. diuiserimus, emerget subito numerus dimetientis, stadiorum .57272. ac $\frac{8}{11}$. Quod si octona stadia singulis millibus passuum deputabis, sunt totius ambitus milliaria Romana 22500. Plinius enim lib. 2. cap. 23. ait stadium habere passus. 125. Itaq; in millenos passus uenient octona stadia. Eratosthenes autem, ut idem Plinius penultimo capite lib. 2. author est, singulis gradibus deputat septingenta stadia. In quibus à Ptolemæo ducentis gradibus distat. Eratosthenis supputationem secutus est Strabo & ueterum pleriq; & author de sphaera. Ambitus autem totius maioris circuli, auctore Eratosthene, erit. 252000. stadiorum. At millium passuum. 31500.

DE LONGITVDINE CIVITATVM CA. XIII.

Sanè à Borea in Austrum per facile est regionum latitudinem, ut capite præcedente iam docuimus, inuenire, quãdoquidem utriusq; aliquod

aliquod immobile principium est, uidelicet polus. At ab ortu in occasum non ita facile. quando nullum ibi principium immobile uidetur. Ideoq; notandum, quemadmodum zodiacus in. 12. signa diuiditur, ita etiam æquinoctialis. Quem eo libentius nominamus, quod zodiaci signa inæqualiter oriuntur atq; occidunt. Porro quini deni gradus æqui noctialis, id est, dimidiatum signum, singulis horis conscendunt. Tricenis uero, id est, totum signum, binis horis. Sequitur eadem ratione, ut totus æquator intra. 24. horas exoriatur, quæ faciunt diem naturalem. Item semicirculus intra. 12. et singuli quadrantes senis horis. Vt igitur ciuitatum longitudo inuestigetur, hoc considerandum est, quot horis citius Sol oriatur huic, quàm alteri ciuitati. Necessum enim est, ut quæ magis ad orientem sunt urbes, etiam citius orientem solem habeant, quàm eæ, quæ ad occasum uergunt. Quod si ciuitas aliqua, una hora citius habuerit orientem solem quàm altera, haud dubie quinis denis gradibus distabunt. Si duabus horis, tricenis. Sin media hora, distabunt gradibus septenis ac semisibus. Verum hæc differentia ortuum, in diuersis regionibus potest accipi, ex uno aliquo, quod eodem tempore, atq; adeo uno momento apparet in diuersis regionibus. quales sunt eclipses Lunæ, quæ uno quidem minuto temporis consunt. sed ijs, qui magis orientales sunt, plureis horas de horoscopo abscindunt. quandoquidem citius habuerunt orientem solem, ideoq; citius etiam numerarunt, ut Arbilis Assyriæ urbs orientem uersus, habuit Eclipsim hora quinta, quando Carthago occidentem uersus hora secunda. Tribus ergo horis distant, gradibus. 45. authore Ptolemæo lib. 1. cap. 4.

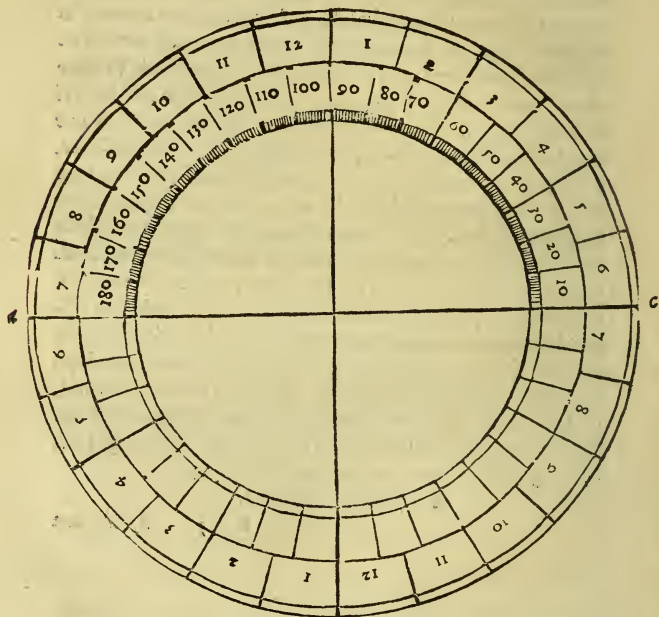
Eius sit typus subsequens.

E 3 a. Sinarum :

HEN. GLAREANI

a, Sinarum regio & oriens. c, Fortunata insula & occident.
 a b c, superius hemisphaerium cognitum. a d c, inferius hemisphae-
 rium Ptolemæo incognitum. b c d, arcus noctis Sinarum. d a b,
 arcus noctis insularum Fortunatarum.

b

d

De Mensura

DE MENSURA ET EIVS PARTI-

bus, atq; inibi de pede Romano. CAP. XV.

Mensuram omnem, de qua nobis sermo est, finitam esse cōstat: partes uero eius multæ sunt, cum apud Latinos, cum apud Græcos, Nobis à minimis incipiendum, sed breuiter, ut alia. Est igitur digitus, qui continet quatuor hordei grana in latum posita. Palmus minor, quatuor habet digitos, Græce *πάλους*, à nostris transuersa manus. Maior. 12. digitos, quem Græci *σπιθαμήν* uocāt, Latini dodrantem. Pes, quatuor palmos minores habet. Cubitus siue cubitum, sesquipedem. Gressus, duos pedes & semissem, Græce *βήμα*. Passus, quinque pedes, hoc est, duos gressus. Orgyia, sex pedes: est enim mensura inter manus expansas, ut uertit ex Suida Budæus, Stadiū, 125. passus. Plethrum, centum pedes, quanquam sæpe pro iugero capitur. Diaulos, duo stadia. Milliarius nomen habet à mille passibus: cōtinet autem stadia octo. Dolichos, duodecim stadia. Schænus, 60. stadia. Parasenga, 30. stadia. Stathmos porro, id est, tabellarius, siue ueredariorum diuersorium, mensurarum maxima, non ita certa tamen, apud quosdam tamen milliaria 28. & semis continet.

Quando autem de mensuris certatim omnes præcipiunt, qui Mathematica nostra ætate docet, pauci uero, quoties quid oculis subiiciendum est, quicquam certi adferre in medium possunt, operæpretium uisum est nobis mi ornatissime Ioannes, studiose iuuentuti indicare uel unam hic mensuram pictam, pedis inquam Romani, quam quondam cū Lutecia degerē, à Clariß. uiro, D. Guiljelmo Budæo, Gallie nostræ maxio ornamento, accepi. Nā forte cū ab urbe pestis nos pelleret, ac ambulare aliquo liberet, cōmodum in mentē uenit, ut illius uillam inuiserem. Et uidi quidem non absq; ingenti uoluptate. Demum Basilea cū benignitas tua ē Francica legatione reuersa, uellet aliquot mensibus hic finis consuetudine D. E R A S M I Roterodami, uere ac Christianæ Theologæ instauratoris, parentisq; nostri, ac omnium studiosorum, monstraretq;

HEN. GLAREANI

monstraretq; mirificum hoc opus sphaera, quod Christianissimus Galliarum rex FRANCISCVS tibi dono dederat in monumentum amoris mutui. Memini me quoque tum tibi commonstrasse, quid muneris ego à Budeo, eiusdem Illustrissimi Regis secretario haberē. Erat munus illud tuū regium, eximium, ac magnificum, à maximo principe datum: Necnon eiusmodi, sed tamen quale decebat doctum, ac eximium uirum dare, studiosum accipere. Certe ut nulla sit donorum comparatio, certe animi nobis aestimandi sunt. Rex est omnium munificentissimus, Budeus omnium humanissimus, uterq; munificus, uterq; humanus. Sed ad rem reuertar. Iubebas tum me, ut sciber aliquis eundem pararet tibi pedem, quod factum est à nobis sedulo. Atque hic est, quo urbs Parisiensis in operibus publicis utitur. Putatq; Budeus eam formam à Romanis in Gallias, ut pleraq; alia, uenisse. Eam hic oculis subiecere placuit, sed dimidiatam dūtaxat, propter spaciū angustiam.

Porro cum hæc scriberē, in manus nostras uenit alius Romæ pedis typus Leonardi de Portis, Iuriconsulti Vicentini, uiri apprime eruditi, ac diligentis, quam ait Romæ in hortis Angelii Colocij uiri doctissimi extare. Eam quoque formam hic appinximus, ne studiosi hic quicquam desiderarent.

Parisienſi pedi fermè conueniunt apud artifices forma, quibus in operibus publicis utuntur. Superat autem Leonardi pedem plus uncia. Et ipse Leonardus ingenuè fatetur pedum publicorum formas maiores esse uncia xvi digitis manus non omnino crassæ, ut nunc sunt homines. Ridiculum aut fortassis, quod quidam putant olim maiores fuisse homines, quam sint nostra ætate. Vt res se habeat, uerisimilius est, cum primum typus hic hominibus placeret, ut mensuræ examen esset, electum esse hominem eximia stature, non omnino portentoſæ, nec etiam prorsus uulgaris, à cuius magnifica forma

Digit.	Unice sive pollices	DIMIDIUM PEDIS ROMANI, AC VRBIS PARISIENSIS.
I	I	I
II	II	II
III	III	III
IIII	IIII	IIII
V	V	V
VI	VI	VI
VII	VII	VII
VIII	VIII	VIII

magnifica mēſura acciperetur. Et uidi quorū pedes excederent hāc formam Pariſienſem, ſed in paucis, in plariſq; deficere. Leonardus putat à natura hāc inſpicienda: quandoquidem denominatio pedis à natura eſt: Et ſiliquas ubiq; eſſe eaſdē, & digitoſ quoq;. At ego conijcio poſtea hanc per ſiliquas diuiſionem à doctis adiectam, primum autem pedem uſurpatum ut nunc publice habetur. Verum huius negotij inſtitutum nō eſt, ut hāc exactius proſequamur. Quod autem ad negotium noſtrū attinet, ſciendum in omnibus circulis maioribus, quoquo uerſus trahatur, omneſ gradus æquales eſſe, atq; ſingulis quingena ſtadia reſpondere, auctore Ptolemæo, ſi codex non fallit. Nam auctore Eratoſthenem ſermē ſequuntur Geographi, collatio ſingulorum graduum, eſt ſeptingenorum ſtadiorum. Neq; uerū ſimile eſt, ducentorum ſtadiorum differentiam in ſingulis accidiſſe gradibus. Id etiā ſupra adnotauimus, cum de latitudine terræ diceremus. Quapropter multiplicā celi gradus, qui ſunt. 360. in quingenta ſtadia, ſubito emergent maximi cuiuſq; circuli ſtadia. 180000. quæ ſi per octo diuidantur, proueniunt milliaria italica. 22500. In parallelis autem diſcrimen eſt. nam quanto æquinoctiali propinquioreſ ſunt, tanto maiores arcus habent, ac proinde maiorem collationem in gradibus. Contra uero, quanto polo propinquoireſ, tanto minores arcus habent, & proinde minorem collationem in gradibus. Hæc in tabulis Ptolemæi ſerè marginibus apponitur.

DE VENTIS.

CAPVT XVI.

Ventus eſt exhalatio calida et ſicca, lateraliter circa terram mota. Cauſa efficiens uenti eſt Sol & aſtra, Materia uero exhalatio, quæ dum in ſublime, partim aſtrorū ui, partim natura tollitur, obſtaculum inuenit mediam regionem aëriſ frigidam, & ab ſe pelentem calidum, Ideoq; retruditur exhalatio, meatq; in obliquum circa terram. Vbi notandum, aërem ſecundum qualitatem, diuidi in tres regiones: Inſimam, quæ proxime circa nos eſt, plerunq; temperatā, Mediam frigidam

HEN. GLAREANI

diam frigidam, quam attingunt celsissimi montes. Tertiam supremam
calidam, proximamq; sphaerae ignis. In hac postrema generantur dra-
cones uolitantes, stellae cadentes, & similes impressiones, ut uocât Phy-
sici. Quod uero ad loca uentorum attinet, notandum in quouis horizon-
te quater

SEPTENTRIO.

te quaternas uentorum regiones principales intelligi posse, quibus utring; binas adpingere oportet. Erunt itaq; tres ab ortu uenti, tres ab occasu, totidem & à septentrione, & à meridie, quæ denotat hic depicta figura. Socios quidem uentos ab tropicis utring; imaginamur, sicut ab arcticis ex utraq; parte. Poëtæ uero quatuor duntaxat uentos principales nominarunt: ab ortu Eurum, ab occasu Zephyrum, ab septentrione Boream, & ab meridie Austrum. De hac re sunt hæc Manilij duo carmina.

Aster ab axe ruit Boreas, fugit Eurum ab ortu.

Auster amat medium solem, Zephyrusq; cadentem.

Eandem rem Naso lib. i. Metamor. describēs, q̄q; magis explicato sermone, atq; adeo splendidioribus figuris depinxit.

Eurus ad Auroram, Nabathæaq; regna recessit,

Perfidæq; & radijs iuga subdita matutinis.

Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt,

Proxima sunt Zephyro. Scythiam, septemq; triones

Horriser inuasit Boreas. Contraria tellus

Nubibus assiduus, pluuiosq; madescit ab austro.

Venti etiam diuersarum sunt conditionū, sanissimi Boreas et Subsolanus: pestiferi Auster & Chorus: tonitruosi præ cunctis quidem Boreas, quanquā etiā Circius & Chorus. hi etiam fulminosi sunt. Zephyrus pruinas soluit & frigus. Contrarij uenti putandi sunt secundū diametrum horizontis, quemadmodū Zephyrus Subsolano, & Septentrio Austro, ut præcedens figura facile indicat. Nomina etiam uentis impo-
nuntur sepe à contraposis terris, quemadmodum Græci Cæciam dixerunt Hellepontium, quod ab Helleponte in Græciā deferretur. Et Horatius Chorū uocat Iapygā, quemadmodū etiam Ptolemæus, q. ab Iapygo Italiæ p. montorio eūtib; in Aegyptū, flet, ut in Ode. 3. Sic te diua potēs Cypri. Eadē ratione Latini Circiū uocauere Galliciū, q. à Gallia ferretur. Porro nūllū docuerūt, ut omni tpe sciatur unde quis uētus flet.

quemadmodum Vitruuius lib. 1. negotium non ita magnum, si figuram istam, quam pinximus, in planum ponas, atq; in eius medio stilum erigas, à quo dependeat linum, aut quippiam aliud, quod uento agitari queat. Id unum tamen cura, ut dimetiens ille, cui inscripti sunt Notus, & septentrio, lineam meridianam presentet, quod horoscopo facile inuenitur.

QVA RATIONE PTOLEMAEVS AC
eius sequaces pinxerint orbem. CAP. XVII.

CVM uellet Ptolemæus longitudinis terræ etiam ponere aliquod immobile principium, Alexandriam patriam suam elegit, ad quam omnes omnium ciuitatum differentias in horis referret, uidelicet quantum aliæ ad ortum, quantum aliæ ad occasum tenderet. Constituit itaq; ad occasum Meridianū, qui p polos transiens, altera dimidiata parte ad orientem usq; protenditur, totamq; habitabilis terræ longitudinem claudit. Quæ, ut ipse inuenit, ex duobus quadratibus constat, gradibus autem bis nonaginta, id est, 180. Verum nostra ætate alteri quoq; duo quadrantes magna ex parte lustrati sunt. Sed notandum omne rotundum dimidiata duntaxat uideri parte. Vt igitur tota habitabilis sub unum aspectum ueniret, qui nostra ætate habitati orbis typum pinxerunt, globi superficiem aperuerunt, uelut chlamyde magis pansa. Videmus autem globum circulis circūdatum, ac primis quidem duobus principalibus meridianis, qui in polo ad circulos rectos, quemadmodum Coluri in sphaera sese interfecant, ac totam superficiem in quaternos quadrantes diuidunt. Alteris uero parallelis. Ptolemæus igitur duos nobis quadrantes exhibuit ab occidente in orientem. Alteros duos nostri utriusq; marginibus adiecerūt. Porro omnes lineæ, quæ à polo in mappa descendunt, uocantur Meridiani: quæ uero ab ortu in occasum, Paralleli dicuntur, eo quod nullo in loco conueniant. Diuisio omnium frequenter fit gradibus denis, quanquam et quinis fieri potest.

De pictura.

DE PICTURA GLOBI. CAP. XVIII.

Terram in globum pingere vulgato hoc modo possumus. Primum sane inquirendi sunt poli, & hoc uel motu, uel circulo. Circinatio autem potissimum ex quadrantibus constat. Deinde inuestigandus est Aequator, quem eodem pacto, quo polos, inuestigare possumus, ita ut ab utroque polo omnibus partibus suis aequatissime distet. Meridianos autem faciemus omnes in polo coeuntes, & in aequatore maxime distantes. Discernuntur autem frequenter in mappulis denis gradibus, nonnunquam etiam quinque, ut iam dictum est. Eorum centrum est in aequatoris peripheria inquirendum. Et paralleli quidem totidem gradibus discernuntur, quorum centrum est polus. Deinde ponamus alicubi numerum graduum longitudinis terrae. Is autem ad occidentem post Hispanias incipit, ut constituit Ptolemaeus. Porro cum numerum pingere conuenit ad incognita terrae. Sic enim nusquam impedimento erit. Latitudinis gradus etiam ad occidentem pingi possunt. Et in pingendis terris utile etiam fuerit ab ipsa mox Hispania incipere. Ducendi sunt autem primum termini littorum trium partium continentis Europae, Africae, atque Asiae. Postea uero et flumini, & montes maiores pingendi, quantum spatij iniquitate non excludimur. Insulae quoque et maris sinus, et si quae alia adijci possunt, aut ex mappulis, aut ex tabulis facile haberi possunt.

DE INDUCENDA PAPYRO IN GLOBVM. CAP. XIX.

Habito quadrante cuiusque maximi circuli in globo, diuide eum in partes tres, ut consuetudo est communis signa pingentium. deinde accipe papyrum, quam in planum immobilem ponito, duc in eam quam longissimam lineam, in qua ut minimū. 30. discriminato partibus, quales in quadrante globi tres inuenisti. Secta autem sic tota linea huiusmodi partibus, ponito circini pedem ad extremum marginem, & al

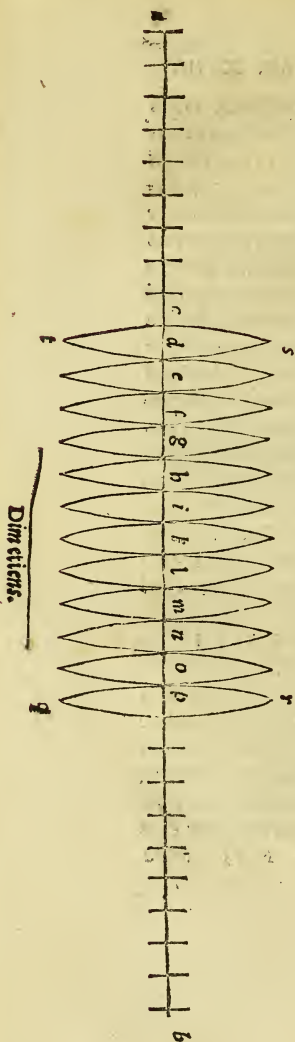
HEN. GLAREANI

terum extende pedem in undecimum punctum, ita ut dena
trāsmittas spatia, duc subinde arcus circulorū, hemicielijs
minores ex puncto in punctum, deinceps mouendo pedem
circini. Porro in alterum marginem conuerso circino, con
uersos duc arcus, ac. 12. sectis partibus, habes papyrū, quā
globo inducas. Sunt autem uelut. 12. zodiaci signa, sed in
æquatore facta, quanquam in his error bisariam accidere
potest, et quod globi raro uere rotūdi ab artificibus paran
tur, & quod circinus etiam facile cedit. Verum hæc à me
diocriter exercitato facile corrigi possunt.

Sit linea a b, in triginta æquas diuisa partēs, quales sin
guli quadrantes æquinoctialis ternas habent. Pōito Circi
ni pedem alterum in b, alterum extende in o sic enim dena
transmittes spatia. duc arcum q r. Deinde ex b promoue
circinum uno puncto, ita enim alter pes in n ueniet. Tum
rursus duc arcum, atq; ita deinceps, donec in c deuentum
fuerit. Deinde in marginē alterū transfer circinū, ita ut in
a posito uno pede, in d alterum extendas, atq; illic duc ar
cum s t, & emerget duodecima pars superficiei quam que
rimus c s d t. Deinde ex a promoue uno puncto circinum
ut antea in altero margine fecimus. ita enim in e pes alter
ueniet, ac deinceps promoue donec ad p deuenieris, ac habe
bis duodecim partes papyri, quam globo apte circumpone
re poteris, quanquam superne propter sphaeræ coarctatio
nem nonnihil superabit. Sed id corrigere haud magno ne
gotio quis exercitatus poterit.

DE NOMINIBVS GEO
GRAPHORVM.

CAPVT .XX.

Quadruplicia sunt nomina Geographorum. Prima maris, maritimorumq; locorum. Sunt autem hæc: Mare, Oceanus, Sinus, Fretum, Aestus, Euripus, Bosporus, portus, litus, agger, ora, Chersonesus, id est, peninsula, Isthmos, Insula, promontoriū. Altera nomina generalia, partium terræ sunt hæc: Continens, terra, territorium, Regio, Regnum, Prouincia, Gentiles, Populus, Plebs, Vrbs, Ciuitas, Oppidum, Emporium, Castellum, Vicus, Pagus, Villa, Casa, Tugurium. Tertia nomina agrorum sunt hæc: Mons, Vallis, Collis, Clivus, Rupes, Vertex, Iugum, Cacumen, Conuallis, Fauces, Campus, Ager, Aruum, Pratū, Pascua, Sylua, Lucus, Nemus, Saltus, Virgulta, Spinetum, & similia. Quarta, nomina generalia fluiuiorum, stagnorum & cæterorū aquosorum locorum, sunt hæc: Fons, Riuus, Fluiuius siue Flumen, Torrens, Fluentum, Gurges, Amnis, Fluctus, Vnda, Ripa, Osium, Alueus, Vadum, Lacus, Stagnum, Palus, Lacuna, Cisterna, Piscina, Thermæ. Hæc apud Ioannē Cocleū Noricū amicū nostrū diffuse ac eleganter descripta, paucis attigimus, ne in alieno opere sudasse nos quispiam redargueret.

DE DIVISIONE TERRÆ CA. XXI.

Quoties sit mētio de diuisione terræ habitabilis, intelligitur hæc sectio de superficie terræ supra aquam extante, quā homines, & reliqua animantia inhabitant. Eius tres sunt partes, Europa, Africa, & Asia. Minima est Europa, in qua nos sumus. Caput eius Roma. Media est Africa, in qua Carthago, pertinax Romani imperij æmula. Maxia autē est Asia, cuius caput quondā Troia. Porrò hæ tres partes uocantur continens. Nam insula dicitur undiq; circumdata mari, nec alicui harum adherens continuata terra. Europa diuiditur ab Asia mari Aegæo, Propontide, Ponto Euxino, Mæotide palude, Tanai fluiui, & hinc linea, quæ recta à fontibus Tanais ad septentrionem porrigitur. Inter mare Aegæū et Propontidē est Hellespōtus, p quē olium tranauit Leander ab Abydo ad Sestū, urbes littorales, illā Asia, hanc Euro

HEN. GLAREANI

hanc Europæ. Inter pontum Euxinum & Propontidem est Bosporus Thracicus. Inter Mæotim & pontū Euxinum, Bosporus Cimmericus, ab oppido Cimmerico Tauricæ Cheronesi, quod ipsum tamē à Cimbris nomen habet, authore Strabone lib. 7. Eadem Europa ab Africa diuiditur, primum frego Herculeo, deinde mari Mediterraneo, quod etiam nostrum mare omnes scriptores uocant. Accipit autem appellationem hoc mare ab uarijs, quas alluit, gentibus. Nam ubi Iberiam, id est, Hispaniam attingit, uocatur Ibericum. Vbi Balearis insulas, Balearicum: Vbi Galliam, Gallicum, post Ligusticum ab Liguribus populis: & Tyrrenū, & Tuscum, & Hetruscum, & Inferum. Item Adriaticum, siue Venetum, siue superum, Ionium deinde, & Siculum à Sicilia, & Sardoum à Sardinia, & Africanum ab Africa. Ita Libycum, Aegyptiacum, Syriacum, Pamphylicum &c. Africa uero diuiditur ab Asia mari Indico, mariq; Rubro, qui et sinus Arabicus dicitur. Deinde linea, quæ ab Heroum ciuitate per Isthmum, quo Asia & Africa cōnectuntur, ad nostrum mare uergit, quamuis pleriq; authores ponant terminos Asiæ & Africæ Nilum, quos recte reprehendit Ptolemæus lib. 2. cap. 1. At enim commodius esse, quoties fieri potest, mari, quam flumine continentē diuidere. Præterea, ne Aegyptius scindatur, ac distrahatur, si Nilus statuatur terminus.

DE EVROPA ET PARTIBVS eius maioribus. CAP. XXII.

AB Europæ descriptione omnes authores inceperunt, tãquam ab ea quæ esset notior ac magis culta. Deniq; maxime celebrata, cum ob Macedonum imperium, tum ob Romanorum potentiam. Strabo etiam libro. 3. multas præterea rationes adfert, hanc Ptolemæus libris duobus, uidelicet secundo & tertio, descripsit, in utroq; regionem denas septenas enumerans. Ita ut in uniuersum regiones Europæ sint. 34. tabulæ uero decem. Sunt autem regiones hoc ordine, Hybernia insu

Bernia insula Britannica, Albion similiter insula Britannica, Hispania Bethyca, Hispania Lusitania, Hispania Taraconensis, Gallia Aquitania, Gallia Lugdunensis, Gallia Belgica, Gallia Narbonensis, Germania magna, Rhætia, Vindelicia, Noricum, Pannonia superior, Pannonia inferior, Illyris & Dalmatia. Hactenus ex libro secundo apud Ptolemæum, sequente uero libro rursus. 17. hæc Italia, Cynus, Sardinia, Sicilia, Sarmatia in Europa, Taurica Chersonesus, Iazyges Metanastæ, Dacia, Mysia superior, Mysia inferior, Thracia Chersonesus, Macedonia, Epirus, Achaia, Peloponesus, & Creta insula.

EVRO
PA.

DE REGIONIBVS, QVAE LIBRO

secundo apud Ptolemæum continentur. Et primum de
Insulis Britannicis. CAPVT .XXIII.

CVM autem in describendo orbe, ingenium ac industriam Ptolemæi nemo uiccrit, operæ pretium uisum est nobis illuc inuentutē uelut ad fontem & perfectum huius negotij artificem dirigere. Perstrinximus itaq; regionum generales fines ad illius præscriptionē, paucula adijcētes rerum uel priscarum, uel nostræ ætatis, insigniūq; locorum quædam nomina, ut uidelicet tædium inuentutis alleuarem. Porro nec in artificio solum eximus Ptolemæus, sed in ordine quoq; admirabilis, ita regiones dein reps texuit, ut à sinistris ad dexterā, hoc est, ab occasu in ortum: deinde à magis septentrionalibus ad australia pergeret. Ideoq; ab Hybernia insula maxime septentrionali atq; occidentali inceptit. Hybernia itaq; insula à septentrione Hyperboreo alluitur Oceano, ab occasu occidentali, à meridie Verguo, ab ortu Hyberniæ. Hodie dicitur Irland. paret aut Anglorū regi: homines sunt agrestes. In ea fabulantur esse D. Patricij purgatorium. De hac miranda scribit Pomponius Mela.

Albion à septentrione habet Oceanum Deucalidonium, ab occasu Hybernicum & Verguum, à meridie Britannicum, ab ortu Germanicum.

I.

II.

G

nium

HEN. GLAREANI

nicum. In ea neq; montes sunt neq; paludes, authore Ptolemæo. Hodie in duo regna diuisa est insula, Angliæ et Scotiæ: quibus populis nō admodū cōueniūt. Angliā hodie multis eximijis claret ingenijs, et qđ rarū est, erudito rege HENRICO, cuius noīe octauo, cuius exēplo non mirum est multos ad studia honesta excitari. Insula triquetra est apud Cæsare et Strabonē. De ea copiose tractat Cæsar lib. 5. de bello Gallico. Insulæ adiacent his Orchades triginta nūero, et Thyle septentrio- nis ultima apud ueteres.

DE HISPANIA. CAP. XXIII.

Continentis prima portio ad occasum, est Hispania, quæ à Septentrione Cantabrico, ab occasu occiduo clauditur Occano, à meridie freto Herculeo, et mari nostro, ab ortu Pyrenæis montibus, q Galliam ac Hispaniam determināt. Strabo lib. 3. corio bubulo adsimilat. Hæc treis in partem à Ptolemæo diuiditur, In Bethycam, Lusitaniam, ac Taraconensem.

III. Bethycæ à Bethy fluuio denominata, fines habet à septentrione Lusitaniam, diuisam ab ea fluuio Ana: ab occasu oceanū occiduū, à meridie fretū Herculeū et mare nostrū, ab ortu lineam quæ à Balearea ciuitate ad Anam ducitur. Hæc regio hodie regnum Granatæ dicitur.

III. Lusitania à septentrione habet Taraconensem Hispaniam, diuisam ab ea flumine Durio, ab occasu oceanū occiduum, à meridie Anam flumen, ab ortu lineā ab Ana ad Duriū ductā. Hanc regionē aliquāto maiore facit Strabo. Et nostra quoq; ætas. Portugallia enim uocatur, regnū nobile, cuius solertia factū est, ut ab Hispania in Indiā hodie nauiget. Ciuitas regia in ea est Vlybona, quam Plinius Olyssipponem uocat.

V. Taraconensis Hispania, penè dupla ad priores, à septentrione oceanū Cantabricū, ab occasu occiduū habet, Lusitaniam, Bethycamq;: à meridie mare Ibericum siue nostrū, ab ortu Pyrenæos montes ac Galliam. Hanc secut amnis Iberus, à quo olim Romani Hispaniam citeriorem ac ulteriorem.

teriozem diuiferunt. Hac natio hodie quatuor habet regna, *Castellæ*, *Gallitiæ*, *Nauarræ*, ac *Taracomæ*, ab inclita *Scipionum ciuitate*. Præclarissimi in *Hispania* populi *Celtiberi*, ac eorum urbs *Numantia*, quæ Romanis decem annis restitit, tandem à *Scipione inferiore* expugnata. Item *Saguntum* oppidum insigni clade sub *Hannibale* clarum, & *Carthago noua* à *Scipione superiore* expugnata. Porro *Hispānia* Romanis obstitit plus ducentis annis, sub *Augusto* primum perdomita. Infulæ duæ adiacent *Hispaniæ* *Baleares*, maior & minor, quæ hodie etiam inde *Maiorica* ac *Minorica* uocantur. Et *Gadis* in extremo oceano *Herculi sacra*. Item *Herculis columna* in *Bethyca*, *Calpe*.

DE GALLIA. CAPVT .XXV.

Sequitur *Gallia* post *Pyrenæos montes*, inter *Hispaniam Germaniam*q; & duo maria, *Oceanum* & mare nostrum sita. Quam *Cæsar* & ueteres omnes in partes tres diuiferunt, *Aquitaniā*, *Cellicam* (quæ proprie *Gallia*) & *Belgicam*. *Aquitania* à *Celtis* diuiditur *Garumna* flumine. *Celtæ* à *Belgis* flumine *Sequana*. Denique *Belgæ* à *Germanis* flumine *Rheno*. Hic enim est antiquus *limes Gallorum* & *Germanorum* apud omnes auctores. Atque hæc diuisio fuit antiqua. *Augustus* autem *Cæsar* *Aquitanis* adiecit quicquid inter *Garumnam* & *Ligerim* amnes est populorum, tum reliquas *Celtas*, in *Galliam Lugdunensem* & *Narbonensem* diuisit, adiecta *Narbonensi* *provincia* uetere, quam antea *Romani* tenuerant, quæq; hodie adhuc nomen tenet. Hanc diuisionem posteriores secuti sunt *Geographi*, præcipue uero *Ptolemaus*. Eam nos quoque nunc prosequemur.

Aquitania igitur habet ab occasu oceanum *Aquitanicum*, à septentrione & oriū *Lugdunensem Galliam*, flumine *Ligeri* discretam, à meridie partim *Pyrenæos montes*, partim *Narbonensem Galliam*. VI.

Lugdunensis à septentrione oceanum *Britannicum* spectat, ab occasu partim oceanum, partim *Aquitaniā* iuxta dictos limites. VII.

HEN. GLAREANI

Ab ortu Belgicam, diuisam ab ea flumine Sequana, à meridie Narbonensem Galliam.

VIII. Deniq; Belgica à septentrione Britannicum habet oceanum, ab occasu Lugdunensem, ab ortu Germaniam magnam, diuisam ab ea flumine Rheno, à meridie Narbonensem Galliam.

IX. Postremo Narbonensis Gallia, à septentrione Lugdunensi ac Belgica concluditur, ab occasu Pyrenæis montibus ac Aquitania, ab ortu alpiibus, à meridie mari Gallico. Hic lectorē admonere uolumus, in descriptione Gallie, quod ad loca attinet, plus tribuendū C. Cæsari quā Ptolemæo, Quippe Cæsar regionem peragrauit ac uidit. Fuit enim diligentissimus in locis describendis Cæsar. Porro Ptolemæus id non egit ut omnia priuata loca ad amussim pingeret, sed ut regionum in genere ueram phantasiam ac formam oculis subiceret. Sequani igitur, Rauraci, Heluetij, Leuci, & Lingones, uiciniq; populi, nequaquā Belgæ sunt adscribendi, sed Celtis, etiamsi aliter tradidit Ptolemæus. Item Dubis, quem Cæsar Alduasdubim uocat, Arar & Rhodanus, non ex eisdem montibus originem ducunt. Nec Auenticum, aut ciuitas equestris, Sequanorū ciuitates sunt, etiamsi ita exhibuit nobis Ptolemæus, sed Heluetiorum, ut de Auentico Cornelius Tacitus lib. 17 docet. Hoc idem de ciuitate equestri satis patet ex situ Heluetiorum à Cæsare descripto. Gallorum omnium fortissimi (ait Cæsar) Belgæ, maximæ famæ Celtæ. Cæsar totam Galliam Decennio subegit, ait Strabo. Flumina Gallia habet opportunissima in utraq; maria, & nostrum, & oceanū. Eam Franci, origine Germani, magna ex parte occupauere, præter Belgicæ maritimam oram, et eam qua Rhenū attingit, præterquā Lotoringos, Heluetios, & Allobroges, qui hodie Sabaudienfes dicuntur. Vrbes habent principalem Lutetiam, olim Parrisiorum oppidum, & Lugdunum nobile emporiū. Belgæ hodie in Picardos, Flandros, Brabantos, Hollandosq; diuisi sunt, & quosdam alios non ignobiles populos, Aquitani Gasconie hodie nomen retinent. Celtæ autem innumera nomina

nomina. Ex his multi sunt, qui Francis parent, sunt item q. nō parent.

DE GERMANIA. CAPVT XXXVI.

Germania magna ab occasu Rhenum habet & Gallias, à septentrione Oceanum germanicum, à meridie flumen Danubium, regiones uero Rhetiam, Vindeliciam, Noricum, Pannonias duas, superiorem & inferiorem. Ab ortu Vistulam flumen, & Carpathum montem. In hac tam uasta ac magna natione, ex antiqua appellatione quatuor duntaxat populorum nomina mansere, Saxonum, Phrysiarum, Marcomannorum, & Sueuorum. Et Sueui quidem quondam ad Albim fluiuium habitabant, patentissima regione, ut patet apud oēs auctores. Ceterum Strabo etiam Sueuorum ad ortum Danubij meminit lib. 4. ad finem, ubi hodie quoque manet nomen. Marcomanni autē hodie uulgo Merrenlandi dicuntur. Germaniæ maximus fluiuius est Albis, ultra quem Romani non habuerunt imperium, ait Strabo li. 7. Maxima sylua in ea Hercynia est, de qua Caesar lib. 6. elegātissime describit, & quæ hodie nigra sylua dicitur, eiusdem caput est. Bacenis autē sylua longe alia est, uidelicet non longe ab Albi fluuiio in Sueuis. Multa hodie picariam uolunt, quæ in Turynge est. Tota hodie natio in multa regna & regulos diuisa est, nō magno suo cōmodo. Vitur autē ferme uetere lingua Germania, exceptis Bohemis, ac parte Poloniæ. Vrbes quoque in ea præclarissimæ, ut urbs Norica in umbilico propē Germaniæ, Ertpfordia in Turynge, Praga in Bohemis, Vratiflauia in Silesijs, Lubecum in Cymbricæ Cherfoneisi isthmo, & reliquæ infinitæ.

DE RHAETIA, VINDELICIA, NORICO, Pannonijs duabus, Illyri, & Dalmatia. CA. XXVII.

Rhetia ab occasu Heluetijs, à septentrione Danubio & Germaniæ, ab ortu Lyco flumine & Vindelicia, à meridie Alpibus terminatur. Hæc natio nō prorsus ita habet apud Strabonem, qui eam ad Comum usq; extendit. Hi origine Thusci sunt, ut auctor est Livius.

HEN. GLAREANI

uius libro quinto ab urbe condita. Et lingua Thusca etiamnum apud Rhætos manet, quanquam non incorrupta, ut idem ait Liuius. Ipsi in tria fœdera scissi sunt, quanquam non eo omnino tractu, quem pingit Ptolemæus.

- XII. Vindelicia ab occasu Lyco & Rhætia, à Septentrione Danubio et Germania, ab ortu Oeno & Norico, à meridie itē alpihus clauditur. In ea præclarissima urbs Augusta Vindelicorum ad Lycum amnem.
- XIII. Noricum ab occasu Oenum flumen & Vindeliciam, à septentrione Danubium & Germaniam, ab ortu Pannoniam superiorem, à meridie alpes habet. Hæ duæ nationes nunc nomen Bauaria habent.
- XIII. Pannonia superior ab occasu Noricum, à septentrione Germaniā & Danubium, ab ortu Pannoniā inferiorem, à meridie Illyrim habet. Hodie Austria & Stiria. Porro in ea præclarissima urbs Vienna.
- XV. Pannonia inferior à septentrione Germaniam & Danubium, ab occasu Pannoniam superiorem, à meridie Lyburniam siue Illyrim, & ab ortu Iazygas Metanastas habet. Hæc hodie sub Vngaris prope modum est.
- XVI. Illyris, quæ eadem Lyburnia (nam authores hæc duo nomina frè confundunt, Item Dalmatia, quæ magis ad ortum ac meridiem à Ptolemæo non singulatim descripta, quanquam regionem singularem puto) à septentrione habet utraq; Pannoniam, ab occasu Hystriam, ab ortu superiorem Mysiam, à meridie Macedoniam ac mare Adriaticum. Tota hæc natio Sclauonia hodie vocatur, vulgo wendenlandt.

DE ITALIA, CORSICA, SARDINIA, ET SICILIA.
CAPVT .XXVIII.

- XVIII. **I**Talia peninsula ab occasu Alpiū iugis terminatur, ad Varum usq; flumen, & Tyrrheno pelago, quod etiam mare Tuscum & inferū dicitur, à septentrione alteris alpium iugis, quæ Rhætia, atque alijs sequentibus

sequentibus nationibus imminent, ab ortu Hadriatico mari, quod nunc Venetum uocant, olim à Romanis Superum uocabatur. denique à meridie mari Siculo, Hec omnium regionum præclarissima. Caput habet Rhomam, olim gentium dominam, & Tyberim amnem. Vrbes præterea præclarissimas, Insubrium Mediolanum, Venetorum Veroniam, & urbem nouam, quæ nunc Italiæ clarissima est, Ligurum Genuam, Thuscum Florentiam, Campanorum Capuam, nec longe ab ea liberam quondam Neapolim. Per mediam Italiam mons Apenninus tendit, perinde atq; spina per tergum hominis. Est in Italia togata Gallia iuxta Padum ingens flumen, ad Rubiconem usque amnem, ubi uera Italia incipit. Hæc olim Gallia cisalpina uocabatur, cum altera Gallia, uidelicet nostra, Transalpina, Comata, ac Bracata diceretur. Italiæ forma tibiæ demortui hominis adsimilis est.

Cyros, quæ & Corsica, insula, ab occasu & Septentrione mari Ligustico, ab ortu Hetrusco clauditur, à meridie mari, quod inter ipsam ac Sardiniam iacet. Hæc insula est nunc sub Genuensium dominio. Laudatur hodie ex ea uinum. XIX.

Sardinia ab ortu habet Tyrrhenū pelagus, à meridie Africū, ab occasu et septentrione Sardoū. Hæc insula plantæ hūani pedis adsimilis est. XX.

Sicilia insula triquetra, ab occasu & septentrione mari Tyrrheno clauditur, à meridie Afro, ab oriente Hadriatico siue Ionio. Tria habet promontoria, unde et Trinacris à Græcis dicta, quorum Pelorus septentrionē ac Italiā spectat, Pachynus ortū, Lilybæū meridiē et occasum. XXI.
Ex Lilybæo quā naues à Carthagenensium portu egredientes uidere poterat, ut refert Valer. Max. li. i. nō ita longe à fine. Itaq; quidam putant Siciliā plus æquo remotā ab Africa in Ptolemæi descriptione. Strabo tamē li. 17. ait Carthaginē distare à Lilybæo spatio millium stadiorum ac quingentorum ferè, quæ cū Ptolemæi nō oīno discrepat pictura. In hac insula mons Aetna incendio memorabilis, Syracusæ urbs, ac Messanā. Sardinia ac Sicilia hodie sub ditione Hispanorum esse dicuntur.

De Sarmatiæ

DE SARMATIA EVROPAE, TAVRI
ca Chersoneso, Iazygibus Metanastis, Dacia, duabus Mys-
ijs, & Thracia. CAPVT .XXIX.

- XXII.** Sarmatia Europæ terminatur à septentrione oceano Sarmatico, ab occasu Vistula fluuius & Germania, à meridie Iazygibus Metanastis, Dacia, ac Mysia inferiore, ab ortu Sarmatia Asiatica, fluuiio Tanai, Mæotideq; palude. Hæc regio in multas regiones diuisa est, Poloniam, Rhusiam, Prusiam, Lituanicam, Liunioniam, Moscouiam, Podoliam, Albam Rhusiam, Sarmatiæ maior pars: neque parua Germania portio hodie sub uictoriosissimo principe SIGMVNDO Rege Poloniæ degit.
- XXIII.** Taurica Chersonesus Mæotide palude, Cimmerico Bosporo, ac mari Euxino penè circumdatur. Hodie minor Tartaria à quibusdam.
- XXIII.** Iazyges Metanastæ terminos habent à septentrione Sarmatiam Europæ, ab occasu & austro Germaniam & Pannoniam inferiorem, ab oriente Daciam, hodie septem castra dicuntur, uulgo Sibenburg.
- XXV.** Dacia terminatur à septentrione Sarmatia Europæ, ab occasu Iazygibus Metanastis, à meridie Mysia superiore et Danubio, ab ortu Mysia inferiore et Danubio. Hanc hodie Transsylvaniam uocant. Est autem longe alia ab ea, quam non recte hodie Daciam uocant, cum sit Dania appellanda, uulgo Dänmårck, Cimbricæ Chersonesi pars.
- XXVI.** Mysia superior à Septentrione habet Daciam, ab occidente Dalmatiam, à meridie Macedoniam, ab ortu Thraciam. Hæc hodie Serbia dicitur.
- XXVII.** Mysia inferior ab occasu habet Daciam, à septentrione Sarmatiā in Europa, ab ortu pontum Euxinum, à meridie Thraciam & Aemū montem. Hic Danubius sex hostijs in pontum Euxinum effunditur. Hodie Valachia & Bulgaria.
- XXVIII.** Thracia à septentrione habet inferiorem Mysiam, ab occasu superiore,

riorem, à meridie mare Aegeum, ab ortu Eosphorū Thracium, ac Propontidem. In hac Constantinopolis est, olim Byzantium.

Ad Thraciam, & Hellespontum est proprie Chersonesus, ubi urbs **XXIX.** Sestus, amore Herū & Leandri clara.

DE MACEDONIA, EPIRO, ACHAIA,
Eubœa, Peloponneso, & Creta insula. CA. XXX.

Macedonia limites habet à septentrione Mysiam superiorem & **XXX.** Thraciam, ab occasu Ionium pelagus siue Hadriaticū, à meridie Epeirum atq; Achaia, ab ortu Aegæi pelagus. Et in rebus gestis, & regum nobilitate præclarissima, præcipue uero Alexandri Magni. In ea urbes quoque præclarissimæ, Thessalonica, Philippi, Demetrias. Montes: Athos, Olympus, Ossa, Pelios et Othrys. Fluij: Sperchius, Peneus, Axius et Strymon. Ptolemæus hanc latiorē facit quàm uetusta descriptio habet apud Liuiū de bello Macedonico.

Epeirus à septentrione terminatur Macedonia, ab occasu & meridie mari Ionio siue Hadriatico, ab ortu Achaia. Montes in ea Acrocerania & Pyndus à Thessaliæ imminens. Ciuitates, Oricum, Ambracia & Actium. Hæc natio à Romanis maxime uastata fuit, nobilis suo quoddam Pyrrho rege. Insulam adiacentē habet Corcyram, olim Phæaciam dictam ut putant quidam, nobilem carmine Homeri, & Alcinoorege, nunc Corfun nominant. Sunt & aliæ adiacentes insulæ, Ithaca Vlyssis patria, Cephaleniæ, & Echinades, ac Zacynthus. **XXXI.**

Achaia ab occasu habet Epeirum, à septentrione Macedoniam, ab ortu mare Aegeum, à meridie Hadriaticum & Creticum pelagus. In hac sunt Athenæ disciplinarum alitrix quondam, Delphi in Phocide oraculo Apollinis clari. Montes: Helicon, Parnassus, Cythæron, Hymettus. Fluius, Asopus. Regiones præclarissimæ, Aetolia, in qua Calydon: Boeotia, in qua Thebæ: ac Phocis, in qua (ut diximus) Delphi. Item Sunium promontorium. Achaia Eubœia ingens adiacet insula, **XXXII.**

H hodie

hodie Nigra pont. In ea Chalcis ciuitas clara morte Aristotelis. Ea est iuxta Euripum e regione Aulidis, portus Bæotiae.

XXXII.

Peloponnesus limites habet à septentrione Corinthiacum sinum, Isthmum, & Creticum pelagus. Ab occasu atq; meridie Hadriaticum pelagus, ab ortu Creticum mare. Hodie Morea dicitur. Hæc toto orbe peninsula maxime celebrata est, propter Mycenarum, Arguorū, Lacædæmoniorū, Sicyoniorum, Eliensium, Arcadum, Pyliorū, & Messeniorum imperium. Multæ horum populorum præclarissimæ urbes, multi principes celebrati, immensæ res gestæ, montes quoq; ac fluuij celeberrimi. Ab occasu Strophadas insulas habet duas, ab austro Cythæra, ab ortu Salamina, & Aegnam maximæ famæ.

XXXIII.

Creta insula ab occasu terminatur mari Hadriatico, à septentrione Cretenſi, à meridie Punico, ab oriente Carpathio. Hæc quoque insula nulla sub cælo magis celebrata, centum olim habebat oppida. Ideoq; ab Homero ἐκτόμου πολις dicta, hodie Candia. Itē in Aegæo pelago insule sunt multæ, quædam ab situ uocantur Cyclades, quæ circa Delum in circulo posite sunt. Reliquæ Sporades dicuntur, quod undique per mare dispersæ sint. De his omnibus Plin. lib. 4. ca. 12. copiosissime. Hæ omnes nationes, quas hoc capite enumerauimus, sub Turcorum imperio sunt.

AFRICA.

DE APHRICA, ET EIVS PARTI-

bus, ac primum de Mauritanijſ duabus, Aphrica minore,
ac Numidiâ.

CAPVT .XXXI.

Sequitur deinde Aphrica altera mundi pars, quam Ptolemæus li. quarto tabulis quatuor descripsit. Habet autem regiones duodecim, Mauritanias, Tingitanam ac Cæsariensem, Numidiā nominatam, Africā propriè, Cyrenen, Marmaricā, Libyam, Aegyptum inferi.

inferiorem, Thebaida, Libyam interiorem, Aethiopiam supra Aegyptum, Aethiopiam omnibus his australiorem.

Mauritania Tingitana ab occasu habet oceanum occidentalem, ad septentrionem fretum Herculeum & Ibericum usque ad Maluæ fluij hostia, ab ortu Mauritaniam Cæsariensem, à meridie Getuliam & Libyam interiorem. In hac Ptolemæus duos Atlantes constituit, maiore & minorem. Est in ea Tingis Cæsarea, & columna Herculis Alyba. I.

Mauritania Cæsariensis ab occasu habet Tingitanam, à septentrione Sardoum pelagus usque ad Ampsagam fluium, ab ortu Africam, à meridie Libycos montes & Getuliam. In hac Syphacis quondam regis, & Masæyliorum regnū, quod postea in Masanisse manus uenit. II.

Aphricæ latus occidentale, terminatur Mauritania Cæsariensi, & Ampsaga fluiui: septentrionale, pelago Aphricano: occidentale, Cyrene: meridionale, desertis interioris Libyæ. In hac Carthago est, perit nax in perniciem usque suam Rhomani imperij æmula. Est Utica, ubi posterior Cato se occidit. Est & Numidia prouincia, quam suis quibusdam, sed non ita proprijs terminis descripsit Ptolemæus. In ea Cirtha regis ciuitas maxima. Multæ ante Aphricam insule sunt, & duæ Syrtes, maior & minor, impediti ac salebrosi sinus maris. Hæc tota cum duabus Mauritanij natio, uocatur hodie Barbaria. III.

DE CYRENAICA, AC RELIQUIS nationibus Aphricæ. CA. XXXII.

Cyrene ab occasu habet Syrtim magnam ac Aphricam propriæ, à septentrione Libycum pelagus, ab ortu Marmaricam, à meridie deserta Libyæ interioris. Ciuitates insignes inter cæteras sunt, Beronice, Arsinor, Ptolemæis, Apollonia ac Cyrene, unde et pentapolis dicta. V.

Marmaricam Libyæ ac Aegyptū Ptolemæus nō adeo accurate distinxit, quanquā Marmaricā ad Cyrenen ponit, Deinde Libyā, Postremo Aegyptū ad Asiā et Sinū Arabicū. Hæ tres etiā nationes ad septentrionem VIII.

H 2 trionem VIII.

HEN. GLAREANI

trionem habent Aegyptiacū pelagus, ad meridiem Aethiopiam ūpra Aegyptum. In Libya hac est Hammon oraculo Iouis clara ciuitas. In Aegypto inferiore Alexādria est metropolis, opus Alexandri magni, & regum Ptolemæorū regia, deniq; nostri Ptolemæi patria. Hæc Aegyptus Nilo quotannis irrigatur, fluuio totius orbis maximo, qui septē hostijs in nostrum mare exoneratur, ac Aegyptum inferiorem in litē

IX. ræ ∆ formam ambit. Supra hanc Thebais est ad Nili ripas utrinque, ac undique propemodum montibus circumdata. In ea multæ ac præclarissimæ urbes, ut Thebæ centum portis, Homero celebrata: quæ etiam Ἰσοπολις, de qua Iuuenalis.

Rari quippe boni, numero sunt uix totidem, quot Thebarum portæ, uel diuitis hostia Nili.

Ad sectionem Nili, ubi ∆ efficit, Babylon est: atq; paulo infra Tanis, ubi filij Israël priorem captiuitatē, de qua in Exodo, passi sunt, ac Moise duce per rubrum mare siue sinum Arabicum in deserta Arabiæ deducti, postea in terram sanctam uenerunt.

X. Libya interior terminatur à septentrione duabus Mauritanij, Afri ca atq; Cyrene, ab ortu Aethiopia quæ supra Aegyptum est, ab occasu oceano occidentali. Populi in hac celebres Garamantes & Getulī.

XI. Aethiopia quæ supra Aegyptum est, terminos habet à septentrione Aegyptū, Marmaricam, & Libyam: ab occasu interiorem Libyam, à meridie exteriorem Aethiopiam, ab ortu Arabicum sinum siue mare rubrum. In hac Meroc insula est Nili, in qua diuus Mattheus prædicasse Euangelii dicitur. Item Trogloditica natio & Aromata.

XII. Aethiopia omnibus his australior, à septentrione habet Libyā interiore et Aethiopiam supra Aegyptum, ab occasu & meridie Ptolemæo incognitam terrā, ab ortu Sinū Barbaricū, quæ pars est oceani Indici meridionalis. In hac mōtes Lunæ sunt, ex quibus Nili paludes originē trahūt. Extremū Ptolemæo cognitū Præssum est promōtoriiū. Verū nō stra etate tota hæc portio à Lusitanis inuēta est, ut postea exponemus.

Asia.

ASIA.

DE ASIA TERTIA PARTE MVNDI.
CAPVT .XXXIII.

A Siam magnam Ptolemæus tribus libris descripsit, quinto, sexto & septimo. Prouincias eius facit. q̃s. quanquam in ultimo catalogo libri octauī apud eundem non usque adeo clarū est, num Pontum ac Bithyniam duas faciat regiones, an Galatiam ac Paphlagoniam, utręq; enim illic binę, quę in quinto singulę, nec distinctę. Idē de magna Phrygia et Syria Caua dubitamus. Sunt autē in quinto hæ nationes: Pontus ac Bithynia: Quę proprie Asia dicitur: Phrygia magna, Lycia, Galatia, Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minor, Cilicia, Sarmatia Asiatica, Colchis, Iberia, Albania, Armenia maior, Cyprus insula, Syria Caua, Phoenice, Palestina Iudęa, Arabia petrea, Mesopotamia, Arabia deserta, Babylonia. In sexto hæ sunt nationes: Assyria, Susiana, Media, Persis, Parthia, Carmania deserta, Carmania altera, Arabia felix, Hyrcania, Margiana, Bactriana, Sogdiana, Saca, Scythia intra Imaū montē, Scythia extra Imaū montem, Serica, Aria, Paropamisus, Drangana, Arachosia, & Gedrosia. In septimo libro sunt hæ: India intra Gangem fluiuium, India extra Gangem, Sinarum regio, & Taprobane insula.

DE PONTO AC BITHYNIA, ASIA
proprie, Lycia, Galatia, ac Paphlagonia, Pamphylia, Cappadocia, Armenia minore, et Cilicia. CA. XXXIII.

Ponti ac Bithynię termini sunt ab occasu Thracius Bosporus & Propontidis pars, a septentrione pontus Euxinus, ab ortu Galatia, a meridie regio quę proprie Asia. In ea sunt urbes præclarę Chalcedon, Nicea ac Nicomedia.

MEN. GLAREANI

Quæ proprie Asia dicitur, habet à septentrione Bithyniam, ab occasu Propontidem, Hellespontum, ac Aegæum pelagus, quod ijs in locis Icarium ac Myrtoum dicitur. à meridie Rhodiense pelagus, ab ortu Lyciam, Pamphylia, ac Galatiam. Sed notandum regionem, quæ proprie Asia dicitur, apud Ptolemæum comprehendere Phrygiam magnam ac Cariam. Præterea esse in ea Mysias duas, maiorem ac minorem. Phrygias item duas, maiorem et minorem, et hanc quidem dici Troiadem, in qua Illium ac Ida mons. Denique in ea esse Aeoliam, Ioniæ, ac Doridem regiones. Est autem hæc natio abunde apud omnes authores celebrata, urbibus præclarissimis. Præterea fluminibus ac motibus innumeris. Carum etiam nomen in militia clarum est, Lydorum uero in diuitijs. Hæc hodie cum adiacentibus regionibus magna Turcia dicitur.

Lycia terminatur ab occasu et septentrione regione quæ proprie Asia dicitur: ab ortu Pamphylia, à meridie mari proprio. In ea Xanthus flumen, ac Patara urbs.

Galatia limites habet ab occasu Bithyniam et partem Asiae proprie, à meridie Pamphylia, ab ortu Cappadocia, à septentrione pontum Euxinum. In hac Paphlagonia est ad pontum Euxinum. Item ciuitas Synope, et extrema Carambis, fluuius Halis, Lydij olim ac Medici imperij discrimen. Galatæ à Celtis oriundi sunt, quos Græci Galatæ, Latini Gallos dixerunt. Galatarum linguam ait D. Hieronymus suo tempore fuisse similem Treuirorum. Ad hos D. Paulus scripsit.

Pamphylia terminatur ab occasu Lycia ac Asia, à septentrione Galatia, ab ortu Cilicia et Cappadocia, à meridie Paphlylico mari. In hac sunt Berga et Attalia ciuitates, quarum mentio est in Actis Apostolorum.

Cappadocia terminatur ab occasu Galatia, à meridie Cilicia, ab ortu Armenia minore, et superne etiam maiore, à septentrione ponto Euxino. In hac flumen est Thermodon. Item ciuitates maritimæ duæ, Trapezus et Themiscyra. Item Amaseia Strabonis patria.

Armenia minor à septentrione et occasu habet Cappadocia, ab ortu Armeniam

Armenia maiorē, distinctā ab ea Euphrate flumine: à meridie Ciliciā. Cilicia terminatur ab occasu Pamphylia, à septentrione Cappadocia & minore Armenia, ab ortu Ammano mōte, à meridie mari Iſſico. In hac fluuius Cydnus, qui Tharsum urbē præclarissimā pluit, D. Pauli patriā. Hactenus Chersonesi regiones enumeratæ sunt, quā minorem Asiam uocamus. Habet aut̃ insulas circunquaq; adiacentes. Et Troas quidem, Tenedon, et Lesbos: Lydia uero Chium: Ionia aut̃ Icarū, & Samū: Deniq; Caria Con, Doris Carpathū, Lycia Rhodum, omni atq; te claram insulam.

DE SARMATIA IN ASIA, COLCHI
de Iberia, Albania, et Armenia minore. CA. XXXV.

Sarmatia Asiatica terminatur à septentrione terra incognita Ptolemæo, ab occasu Sarmatia Europæ, Tanai fluuiio, Mæotide palude ac Cimmerio Bosporo: à meridie Euxino mari, Colchide, Iberia ac Albania: ab ortu Scythia intra Imaū montē, et mari Caspio. In hac sunt Amazones, mōtes Hypporei, & Caucasus, Mithridatis regis, Alexādri columnæ. Hæc hodie Tartaria dicitur. Hic etiā notandū quas Ptolemæus duas nationes facit, eas alios authores Scythias nominare. Ac de alijs duabus Scythijs uel nihil, uel parū tradidisse. Tamen si omnes septentrionis populos Scythas nominant passim.

Colchis habet à septentrione Sarmatiam in Asia, ab occasu pontum Euxinum, à meridie maiorem Armeniam, ab ortu Iberiam. In ea Phasis flumen, & urbs Dioscurias. Ex ea Medea cum Iasone profugit in Græciam.

Iberia undiq; mōtibus septa, terminatur à septentrione eadē Sarmatia, ab occasu Colchide, à meridie maiore Armenia, ab ortu Albania.

Albania habet à septentrione eandem Sarmatiam, ab occasu Iberiam, ab ortu mare Caspiū siue Hyrcanum, à meridie Armeniam maiorem.

In his regionibus cum Mithridate rege Ponti bellauit

Pompeius.

HEN. GLAREANI.

Pompeius. Aiunt et in ea diuū Bartholomæū concionatum uerbū dei.

Armenia maior terminatur à septentrione Colchide, Iberia ac Albaniam: ab occasu minore Armenia ac Euphrate, parte etiam Cappadocia: ab oriente mari Caspio & Media, à meridie Mesopotamia atque Assyria. In montibus Armeniæ post diluuium arca Noe consedisse dicitur Gene. ca. 8. Quidam etiam addunt in Gordiæis montibus. Euphrates in ea oritur, & Araxes, & Tigris, fluij celeberrimi.

DE CYPRO INSVLA, SYRIA, AT-
que eius partibus, Phœnice, Caua Syria, Palestina Iudæa,
Arabia petræa, Mesopotamia, Arabia deserta, ac Baby-
lonia.

CAPVT XXXVI.

Cyperus insula ab occasu pelagus habet Pamphylicum, à meridie mare Aegyptiacum, ab ortu Syriacum, à septentrione Ciliciū. Hæc insula Veneri quondam sacra fuit. Habet urbes Paphos duas, ueterem ac nouam, & Salamina.

Syria terminatur à septentrione Armenijs, ab occasu Syriaco pelago, à meridie Iudæa Palestina, ab ortu Arabia deserta, Mesopotamia ac flumine Euphrate. Natio mire celebrata in Iudeorū scriptis. Sub ea Phœnice comprehenditur, & Syria Caua siue Cœle, quam nō recte uocant Curuam. Antiochiam habet ad Orontem fluium, nominatissimam urbem in Actis Apostolicis. Item Tyrum ac Sydonem, Seleuciam, Damascum. Montes: Carmelum, Libanum & Antilibanum.

Palestina Iudæa pars Syriæ habet à septentrione Phœnicem, ab oriente atq; meridie Petræam Arabiam, ab occasu Syriacum pelagus. In hac Hierosolyma, Cæsaria Stratonis, Ioppe nunc Iapheth. Multæ item aliæ in sacris literis nominatæ urbes. Ipsa etiam Samariam complectitur ac Galileam. In ea Iordanis fluius, qui Genesar lacū effundit. Ptolemæus etiam Tiberiadis addit lacum, qui neq; apud Plinium, neq; apud Strabonem habetur, sed Tiberias oppidum ad Genesaritidem lacum leg-

cum legatur apud Plinium: deniq; in Asstaltida labitur, quod mare mortuum uocant. In ea est terra, quam Sanctam uocant sacra litera, diuisa in duodecim tribus Israël. Cuius longitudo est à Dan ad Bersaben, latitudo ab Ioppe ad môtana, quæ undiq; Iordani iminet ab Arabibus.

Arabia Petrea terminatur ab occasu Aegypto, à septentrione palestina Iudæa, à meridie interiore sinu Arabico, ab ortu Arabia felice ac deserta. In hac Petra est metropolis. Hæc olim Nabatea dicebatur. Per huius partem filij Israël ex Aegypto in terram sanctam uenerunt.

Mesopotamia finitur à septentrione Armenia maiore, ab occasu Euphrate fluuiio ac Syria, ab ortu Assyria per amnem Tigrim, à meridie partim Arabia deserta, partim Babylonia per Euphratem flumē. Hæc regio, quod inter duos fluuios Tigrim ac Euphratem media sit, Mesopotamia dicta est. Moses Genesios cap. xi. uocat illam Aran. In ea urbs Caræcedæ M. Cræsi nobilis, ab Hebræorum historicis maxime celebrata. Item Edessa Abgari regis ciuitas, cuius mentionem facit Eusebius lib. i. cap. 15.

Arabia deserta habet à septentrione Mesopotamiam, ab ortu Babyloniam, à meridie felicē Arabiam, ab occasu Syriæ ac Arabiæ petreæ.

Babylonia terminatur à septentrione Mesopotamia, ab occasu Arabia deserta, ab ortu Susiana, à meridie sinu Persico. In hac Chaldaea regio est, cuius urbs Vrchœa, quæ apud Ptolemæum Orchoa legitur, patria Abraham Genesios cap. xi. In regione Babylonia, urbs est ipsa Babylon, opere, ac magnificētia inter septem orbis spectacula.

DE ASSYRIA, SVSIANA, MEDIA,

Parthia, Hyrcania, Arabia felice, ac duabus Carmanijs.

CAPVT

.XXXVII.

Assyria finitur à septentrione Armenia maiore, ab occasu Mesopotamia & Tigri flumine, à meridie Susiana, ab oriente Media. Horum imperium & antiquissimum erat, & maximum.

I

In hac est

In hac est Ninus urbs edificata à Nino Beli filio.

Media terminatur à septentrione Hyrcano siue Caspio mari, ab occasu maiore Armenia & Assyria, à meridie Perside, ab ortu Hyrcania & Parthia. Horum etiam imperium olim magnum fuit, & ab Assyrijs tralatum. Porro regum Persarum domicilium erat aestiuo tempore Ecbatanis in Media, Hyberno in Perside.

Susiana habet à septentrione Assyriā, ab occasu Babyloniam, ab ortu Persidē, à meridie persici sinū. Huius regionis metropolis sunt Susa.

Persis terminatur à septentrione Media, ab occasu Susis, ab ortu Carmanijs duabus, à meridie sinu Persico. Hi à Medis in se & Susa retulerunt regnum. Quorū nomen & lingua etiānum toto oriente clarent.

Parthia ab occasu habet Medos, à septentrione Hyrcaniā, ab ortu Ariam, à meridie desertam Carmaniam. Hi omnium orientalium maxie Romanorū imperiū, cum potissimū florerent Romani, retulerunt.

Arabia felix à septentrione habet Petraam atq; desertam Arabias, ab occasu sinum Arabicum, à meridie mare rubrum, ab ortu sinū Persicum & mare rubrum. In hac Saba est, & nostra ætate Mecha, domicilium Machumeti.

Hyrcania terminatur à septentrione Hyrcano pelago, ab occasu Media, à meridie Parthia, ab ortu Margiana, ferax natio Tigridum, Vnde illud Vergilij Aene. 4. Hycanæq; admorūt ubera Tigres.

Deserta Carmania habet ab occasu Persidem, à septentrione Parthiam, ab ortu Ariam, à meridie alteram Carmaniam.

Carmania altera terminatur à septentrione Carmania deserta, ab ortu Gedrosia, ab occasu Perside & Sinu Persico, à meridie Indico pelago. Hæ due nationes nihil memoratu dignum habent.

DE MARGIANA, BACTRIANA, SOGDIANA, SACIS, duabus Scythijs, ac Serics. CA. XXXVIII.

MArgiana habet ab occasu Hyrcaniā, à septentrione Scythiā intra Imaum montem, à meridie Ariam, ab ortu Bactrianā.

In ea.

In ea Massagetae sunt, & Tapuri populi.

Bactriana terminos habet ab occasu Margianam, à septentrione et ortu Sogdianam diuisam ab ea Oxo amne, à meridie Ariam & Paropamisadas. In ea Bactra sunt eius regionis metropolis.

Sogdiana terminatur ab occasu et septentrione Scythia intra Imaum montem, ab ortu Sacis, à meridie Bactriana & India. Hactenus Alexander magnus exercitum duxit. Sunt autem duae Alexandriae in ea Oxiana ac ultima.

Sacae terminantur ab occasu Sogdiana, à septentrione Scythia intra Imaum montem, ab ortu Scythia extra Imaum montem, à meridie India intra Gangem. Regio Nomadum est: ciuitates enim non habent, ne mora autem & speluncas inhabitant, ait Ptolemaeus.

Scythia intra Imaum montem ab occasu habet Asiaticam Sarmatiam, à septentrione terram Ptolemaeo incognitam, ab ortu Imaum montem, à meridie Sacas, Sogdianos, & Margianam.

Scythia extra Imaum montem terminatur ab occasu Scythia altera & Sacis, à septentrione terra incognita Ptolemaeo, ab ortu Serica, à meridie parte Indiae extra Gangem. Sanè ante admonuimus de his duabus Scythijs apud ueteres raram esse mentionem.

Serica terminatur ab occasu Scythia quae extra Imaum est, à septentrione atq; ortu terra incognita Ptolemaeo, à meridie India extra Gangem & Sinis. In hac Issedones sunt, ac Sera metropolis.

DE ARIA, PAROPAMISADIS, DRANGIANA, ARACHOSIA, GEDROSIA, duabus Indijs, Sinarum regione, & Taprobana insula. CA. .XXXIX

Sequuntur nationes ab Macedonibus, duce Alexandro Philippi filio, lustratae, alioqui non usq; adeo celebres.

Aria à septentrione habet Margianam ac Bactra, ab occasu Parthiam ac Carmaniam desertam, à meridie Dragianam, ab ortu Paropamisadas,

I a

HEN. GLAREANI

Sadas. In ea est Alexandria ab ipso Alexandro aedificata.

Paropamisadae ab occasu habent Ariam, à septentrione Baetra, ab ortu Indiam cis Gangem, à meridie Arachosiam. Nomē habent à monte Paropamisso, qui ipsis imminet à septentrione.

Drangiana ab occasu habet Carmaniam desertam, à septentrione Ariam, ab ortu Arachosiam, à meridie Gedrosiam.

Arachosia terminatur ab occasu Drangiana, à septentrione Paropamisadis, ab ortu India cis Gangem, à meridie Gedrosia. In hac quoque Alexandria est.

Gedrosia terminatur ab occasu Carmania altera, à septentrione Drangiana ac Arachosia, ab ortu India cis Gangem, à meridie oceano Indico meridionali.

India cis Gangem habet ab occasu Paropamisadas, Arachosiam, & Gedrosiam: à septentrione Imaum montem iuxta superiacētes Sogdianos ac Sacas, ab ortu Gangem fluvium ac alterā trans Gangem Indiam, à meridie Indici oceanū. In hac Indus maximus est fluvius, à quo India nomen habet. Item Nagara, quae & Dionysiopolis, & Nyssa apud authores, non longe ab Arachosia urbs. Haec natio ingens est, quā uno nomine nulla maior.

India trans Gangem ab occasu habet alteram Indiam & Gangem fluvium, ad septentrionem Scythiam & Sericam, ab ortu Sinarum regionem, à meridie Indicum pelagus. In hac est aurea Chersonesus inter duos sinus Gangeticum & Magnum.

Sinarum regionem terminat à septentrione Serica, ab ortu atque meridie terra, Ptolemaeo incognita; ab occasu India trans Gangem & magnus sinus. De hac regione propemodū nihil est apud authores.

Taprobane insula opposita Indiae cis Gangem, maxima omnium apud Ptolemaeum, auro, argento, alijsq; metallis abundans, nostra aetate non omnino eo modo reperta.

De regionibus

DE REGIONIBVS EXTRA PTO-
lemaum. CAP. XL. & ultimum.

QUæ extra Ptolemæi descriptionem sunt regiones, nō ita certis authoribus traditæ sunt, nec etiam tanta diligentia ac arte descriptæ. Ab occasu quicquid rerum ultra Hispanias ac insulas fortunatas est, totum Ptolemæo incognitum fuit. A septentrione quicquid ultra sexagesimum tertium latitudinis gradum, ubi Thyle locatur ultima. A meridie quicquid ultra decimum sextum gradū latitudinis Austrine. Ab ortu quicquid ultra centesimum octogesimum gradum, quæ omnia in generali tabula apud Ptolemæum facile est conspiciere.

Porro ad occidentem terra est, quam Americam uocant, longitudine octoginta ferme graduum. Duæ insule Spagnolla et Isabella: quæ quidē regiones secundum littora ab Hispanis lustratæ sunt, Columbo Genuensi, et Americo Vesputio eius navigationis ducibus. sunt qui putent tempore Cæsaris Augusti eam terram fuisse notam, atq; Maronē lib. 6. Aene. de ea hæc protulisse carmina:

Iacet extra sydera tellus,

Extra anni solisq; uias, ubi cœlifer Atlas

Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum.

Hoc de Aethiopia Maurorum Seruius intellexit. Landinus autē nulam Aethiopiam extra zodiacum iacere contendit. Itaque ipse exponit extra, id est, penè extra. Porro Donatus solem pro die, annum pro nocte positum ait. Nos rem incertam iudicio lectoris relinquimus.

A septentrione Islandia insula est, Grienland, Pilappenland, Noruegia, Suedia, quæ uere Gothia. Hæc triplex est, orientalis, occidentalis, & meridionalis. Gotlândia insula, Scania insula, quam hodie Selandiam uocant. At Plinius lib. 4. cap. 14. Scandinauiam uocasse uidetur, aut saltem uicinam Daniam: ait enim ab incolis nominari alterū mun-

EXTRA
PTOLE-
MAEVM.

07457

HEN: GLAREANI GEOGRA.

dum, quippe quæ etiamnum incompertæ est magnitudinis.

Ad ortum maxima pars Asiæ post centesimum octogesium longitudinis gradum à nostris Geographis adjicitur: In qua immensa re-
gna, ingentia flumina, multaq; alia dictu miranda. adpingunt insulam
Zyvangri ad extremum orientem, Iauam maiorem & minorem, &
quasdam alias insulas, non certa tamen designatione.

Ad meridiem nostra ætate Madagascar pingitur, in eo loco ubi Pto-
lemæus Menuthiam insulam lib. 4. capite ultimo posuit: præterea ma-
xima portio Africæ ab Hispanis lustrata, itinere illo, quo Calcutum
feruntur. Porro oceanum indicum meridionalem à Præso promonto-
rio Aphricæ ad Cattigaram usque, Sinarum stationem, totum inclusum
terra, Ptolemæus existimauit, quemadmodum mare Caspium, quod qui-
dem omnes antiqui Geographi oceani septentrionalis partem putarunt.

Sed illud Indicum nunc repertum est, non terra inclusum,

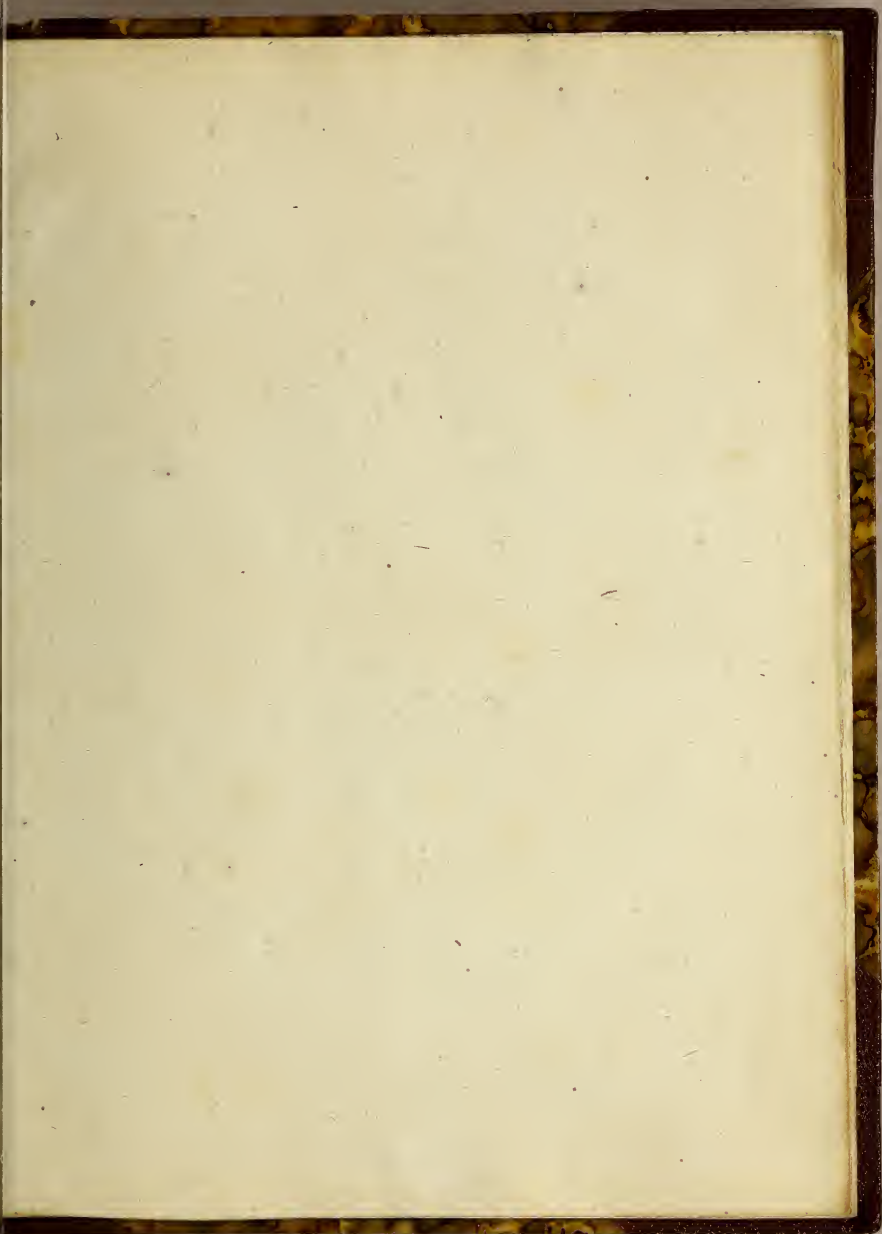
sed ab meridionali Oceano esse. FINIS.

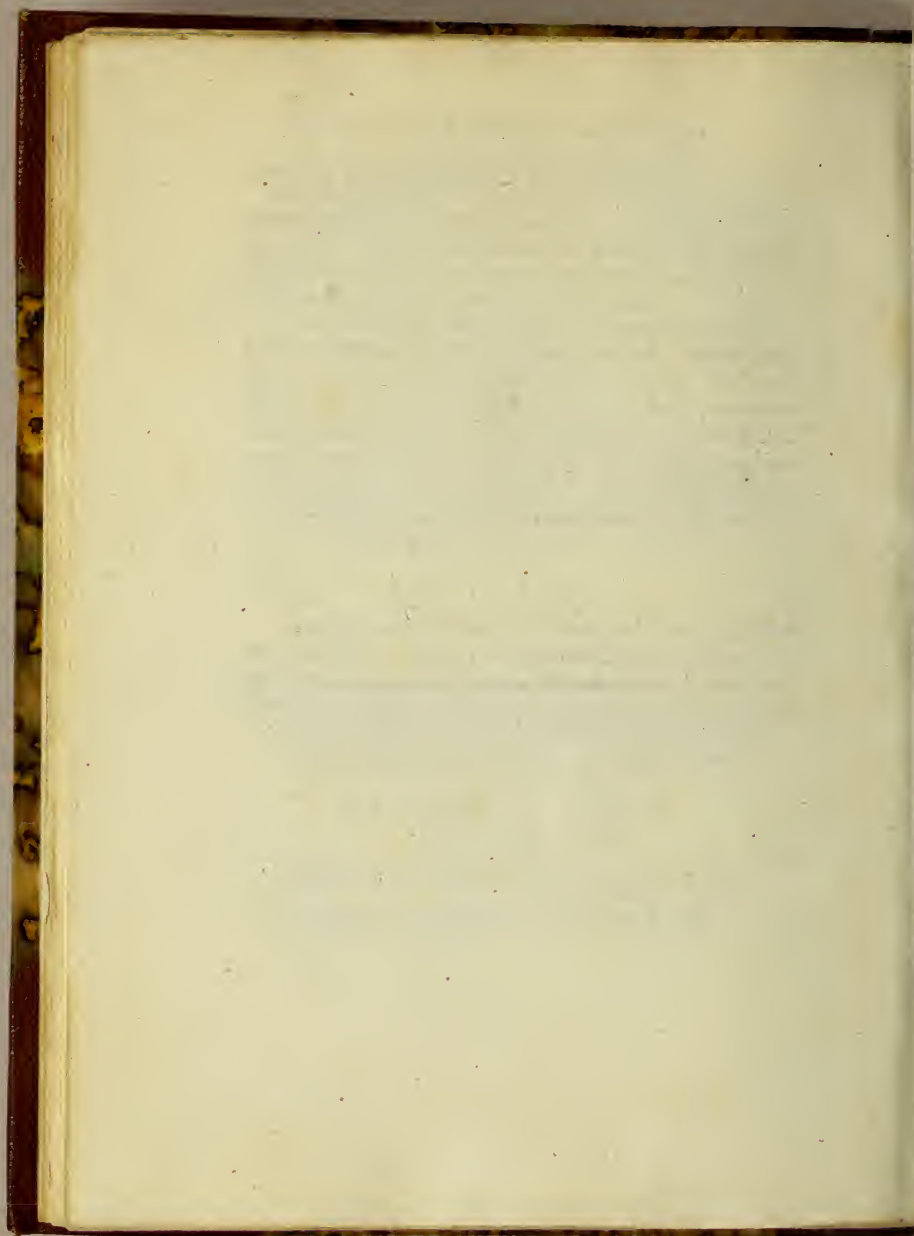
EPILOGVS.

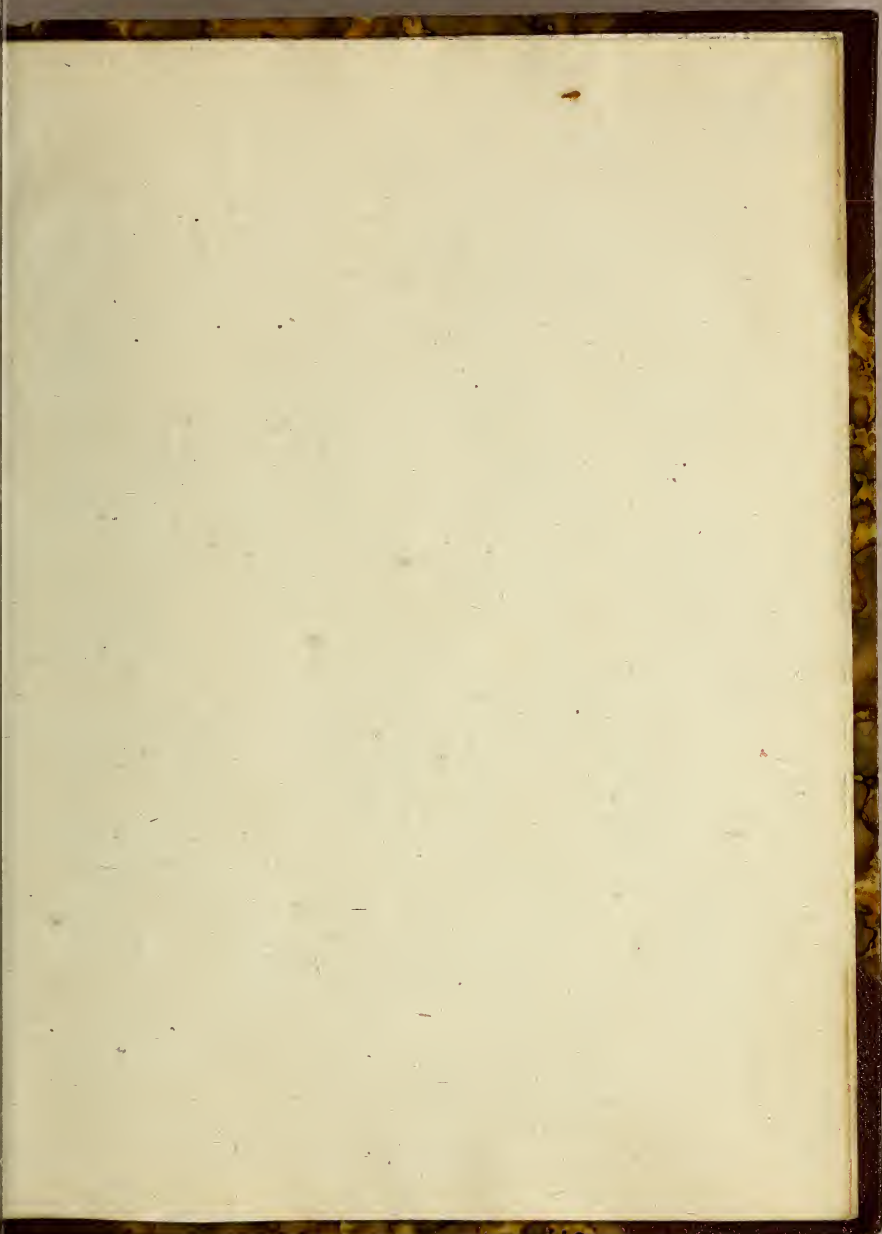
Habetis hic candidi lectores, meas de habitabili terra lucubratio-
nes, quas utinam tam gratas uobis esse sentiam, quam sunt prompto ad
publicam studiosorum utilitatem animo composuæ. Quod si fortunatam
hanc editionem uidero, dabo fidelem operam, ut aliquando & lima-
tiores, et locupletiores in publicum emittantur: ac alia item no-
stra, quæ studiosis non inutilia fore existimamus. Valete.

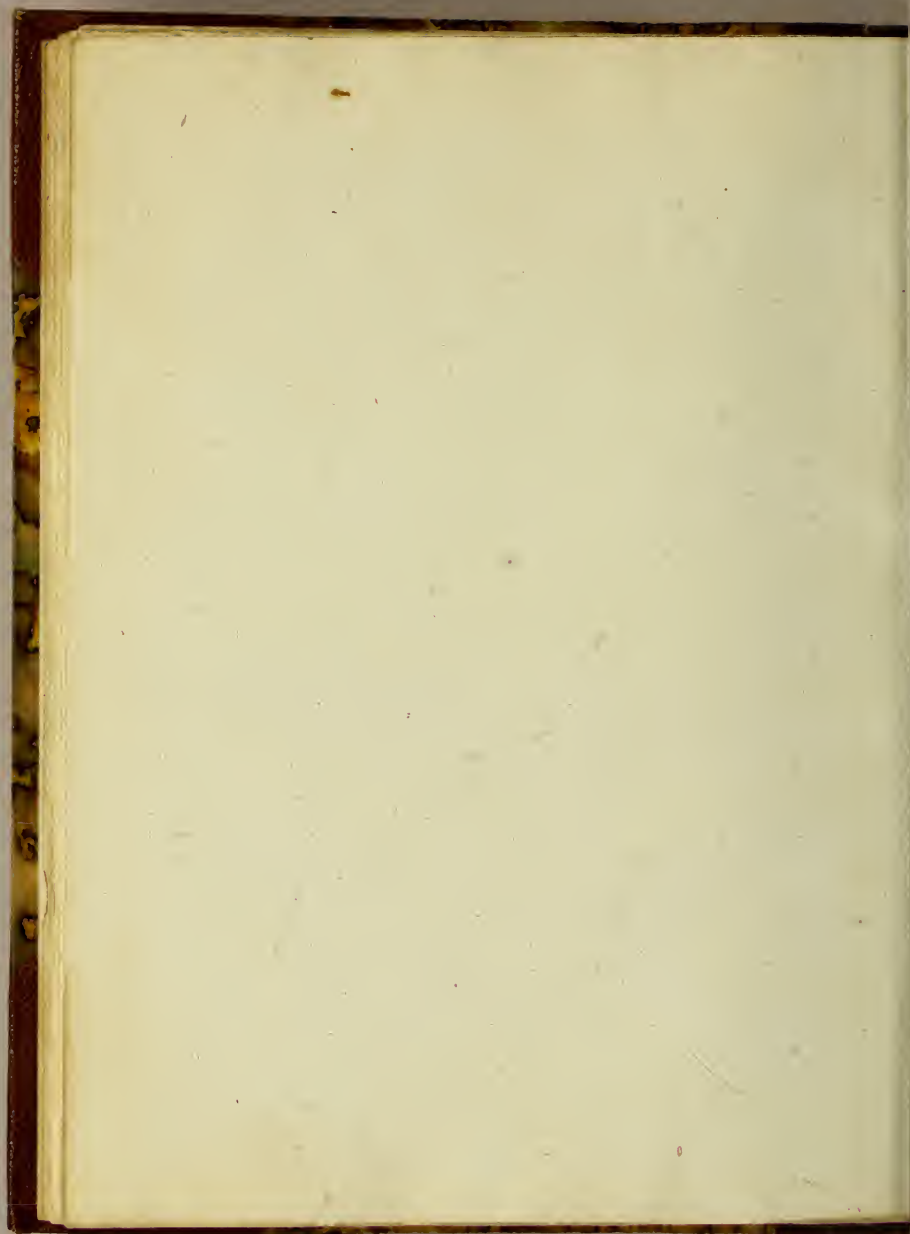
BASILEAE, ANNO
M. D. XXVII.

EXCVDEBAT IOANNES FA-
BER EMMEVS IVLIACENSIS.

c

JS27
G547d

